

МОВОЮ ДОКУМЕНТІВ

УДК 94 (477)

о. Юрій Мицик, Інна Тарасенко

З НОВИХ ДОКУМЕНТІВ ДО ІСТОРІЇ СІВЕРЩИНИ (XVII-XVIII ст.) (частина 9)

У публікації представлені документи Самойловича та інших старшин.

Ключові слова: універсал, лист, гетьман, монастир.

Тут ми продовжуємо вводити до наукового обігу документацію, яка стосується Сіверщини (про наші пошуки в архівосховищах і необхідність публікації цих документів уже говорилось у попередніх публікаціях).

Усього в цій частині статті наводяться тексти 57 документів, у т. ч. 8 у вигляді регестів. Тут явно переважають документи XVII ст. Це пояснюється тим, що ми намагалися увести до наукового обігу давніші документи, яких збереглося менше і які важче читати. Вони зберігаються переважно в Інституті рукописів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (далі – ІР НБУВ). Окремі документи були виявлені у відділі рукописів (далі – ВР) та відділі мікрофільмів (далі – ВМ) Національної бібліотеки у Варшаві (далі – НБ), Бібліотеки Чарторийських у Кракові (далі – Ч.), музеї Національного університету Києво-Могилянська Академія.

Серед документів цієї частини нашої статті необхідно знову виділити ті, котрі доповнюють «Український Дипломатарій XVI-XVIII ст.» і «Український Православний Дипломатарій XVI-XVIII ст.», тобто документи гетьманів та іншої старшини, а також документи вищих ієрархів Православної Церкви. Тут представлені документи гетьманів Івана Самойловича (всього 6), Данила Апостола (1), Війська Запорозького (1), генеральних суддів Михайла Вуяхевича і Сави Прокоповича (1), генерального бунчужного Якова Лизогуба (1), генерального хорунжого Івана Ломиковського (1), полковників: київських Г. Коровки-Вольського, К. Солонини (2), прилуцького Дмитра Горленка (1), стародубського Петра Рославця (2); сотників: батуринського Дмитра Стожка (1), дівицького Йосипа Шендюха (1) та чернігівського Стефана Силича (1). До них прилягає документ Гаврила Бореїча, депутата від Батуринського й Ніжинського повітів в Уложенну комісію (1). З документів церковних ієрархів представлені грамоти й листи київського митрополита Гедеона Четвертинського (1), чернігівських архієпископів Лазаря Барановича (2), Іраклія Комаровського (1), архімандрита Києво-Печерської лаври (майбутнього київського митрополита) Варлама Ясинського (1). Адресатами листів виступають не менш значні люди: Іван Мазепа (ще як генеральний осавул!) (1), гетьман Іван Скоропадський (1), цариця Анна Іоаннівна (1), охочекомонний полковник Ілля Новицький (6), наказний охочекомонний полковник Іван (1), охочекомонні полковники (1), архімандрит чернігівського Троїцького Єлецького монастиря св. Феодосій Углицький (майбутній чернігівський архієпископ) (4) та ін.

© о. Мицик Юрій Андрійович – доктор історичних наук (м. Київ).

© Тарасенко Інна Юріївна – кандидат історичних наук (м. Київ).

Відкриває дану публікацію лист запорожців 1631 р. до коронного гетьмана Станіслава Конецпольського. Тут подаються важливі звістки про військову ситуацію напередодні Смоленської війни 1632–1634 рр. між Річчю Посполитою та Московською державою і події на Сіверщині (згадуються насамперед Путивль і Ромни). Листи Самойловича (№№ 10-12, 15, 17, 18) та й Ломиковського (№ 25) адресовані полковнику Іллі Новицькому, який, по суті, очолював прикордонну службу на південних кордонах Гетьманщини. З точки зору дослідників Сіверщини, особливий інтерес являють його листи (№ 17, 18), бо в них ідеться про маєтність Новицького – с. Нехаївку (нині – село на території Коропського р-ну). У відповідній довідці «Історії міст та сіл Української РСР» одним рядком згадується, що це село було засноване в першій половині XVI ст. і ні слова більше про дожовтневий період його історії. (1) У першому (1685 р.) з цих двох листів говориться про скаргу новомлинських сторожів на жителів села Нехаївки, оскільки ті відмовлялися сплачувати податки. Гетьман просив Новицького вжити заходів. У другому листі (1686 р.) гетьман повертається до цього питання, уточнюючи податки й повинності нехаївців. Цікаво, що він згадує таку міру сипучих тіл, як «коропское или глуховское». Ці листи є своєрідним доповненням універсалу Самойловича від 15(5).05.1681 р., в котрому надавалося Новицькому право на горілчану, дьогтеві й тютюнову оренди в Нехаївці для утримання охочого війська (2). В інших листах (1676 р., № 10, 11) Самойлович велить прибути в Батурин Новицькому та його людям і зазначається їхнє прибуття. В листі того ж року до охочекомонного полковника Івана (№ 12) гетьман велів йому з полком спішно виступити з квартир у Стародубському полку на Макошин і Сосницю в готовності до військового походу (очевидно, йшлося про похід на Правобережну Україну). У листі № 15 гетьман пише про відкликання генерального бунчужного (Костянтина Голуба –?) з Канева до його дому в Батурин, а на його місце поставити батуринського сотника (Ярему Андрієва). В універсалі гетьмана Апостола 1732 р. (№ 45), адресованого насамперед ніжинському полковникові й глухівському сотнику, затверджувалася купівля в Глухові будинку генеральним суддею Іваном Борозною (на вулиці Мостовій біля Київської башти). В універсалі 1687 генеральних суддів Михайла Вуяхевича та Сави Прокоповича (№ 20), адресованому шаповалівському сотнику (на жаль, не вказано його ім'я) та іншим представникам сотенної верхівки, йшлося про млин в с. Миколаївці Тимофія Костевича Забіли, борзнянського мешканця, який він придбав у братів Андрієнків, що було й підтверджено суддями. Нині Миколаївка є селом Борзнянського р-ну, а в «Історії міст і сіл...» про дожовтневий період згадується одним рядком (про заснування села) (3). Документ № 33 – це універсал 1692 р. прилуцького полковника Дмитра Горленка, звернений насамперед до іваницького сотника (ним був або Сава Миценко або Семенович). Тут мова йшла про надання с. Щуровки Івану Носу. Це дозволяє дещо прояснити родовід Носів, про який писалося в свіжому номері СЛ (4). Іваниця ж знаходиться на південний схід від Ічні. У листі 1716 р. генерального бунчужного Якова Лизогуба до гетьмана Івана Скоропадського (№ 38) містяться цікаві дані про обрання воронізького сотника, яким став Холодович. Цілий блок документів стосується св. Феодосія Углицького. У листах до нього 1688 р. (№№ 21-22) київського полковника Костянтина Солонини йдеться про монастирських підданих сіл «Серединки, Надиновки, Копачовки и Сеножацкогго» (на жаль, точно локалізувати двох сіл не вдається, а Серединка й Сіножацьке знаходяться між Козельцем і Черніговом на трасі Київ-Чернігів) і про ревізію-перепис населення в цих селах, яку проводив козелецький сотник (ним був, очевидно, Сергій Солонина). У листі 1689 р. (№ 26) київського полковника Григорія Карповича-Вольського знов підіймалося питання про маєтності і про підданих Єлецького монастиря, зокрема згадувалося про млин, поставлений з ініціативи видатного українського письменника, архімандрита Єлецького монастиря Іоанникія Галятовського. У листі 1688 року дівицького сотника Йосипа Шендоху (№ 23) йшлося про зменшення числа компанійців, які стояли на квартирах в Овдіївці, що на лівому березі Десни нижче Салтикової Дівиці. Тут є цікава згадка про «ралець», відомий з «Енеїди» Котляревського. Цим словом означали

тоді подарунок (грошами чи натурою) сотнику чи полковнику з okazji зайняття ними посади. Ще два великих документи стосуються візитів у Москву Феодосія Углицького в 1689 та 1692 рр. (№№ 24 та 34). У першому випадку архіандрит прибув як посланець Лазаря Барановича. Тут детально описується склад посольства, у котрому був і відомий гравер «монах Инокентий Щирский», норми провіанту, який виділявся їм щоденно. Відзначалося зокрема, що Углицький був у Москві у 1686 р. як ігумен Свято-Михайлівського Видубицького монастиря в Києві, згадувалося про приїзд у 1680 р. намісника Києво-Печерської лаври Варлаама Ясинського (майбутнього київського митрополита). У другому випадку Углицький прибув для висвячення на чернігівського архієпископа по смерті Лазаря Барановича. Цей документ за структурою та змістом нагадує попередній, але містить у собі лист самого Углицького, рекомендаційні листи гетьмана Мазепи і духовенства Чернігівської архієпископії, який підписали, зокрема, відомий письменник, ігумен Лаврентій Крщонович, Андрій Страхівський (Стаховський), майбутній чернігівський архієпископ, митрополит Сибірський і Тобольський, святий (!). Тут же він підписався як «протопоп менский, сосницький и березенский», а перебування його на цій посаді досі було невідомим. Документація попередника св. Феодосія Лазаря Барановича представлена двома грамотами. В одній з них 1690 р. (№ 29) надається Лазарю Матвійовичу (батькові воронізького протопопа Йосифа) місце на р. Івоті «в ключу Новгородском» для збудування млина. В іншій 1684 р. (№ 14) надається право о. Христофору збирати гроші на будівництво Свято-Михайлівської церкви в Ніжині для грецької громади. Пізніше у 1687 р. о. Христофор на її підставі, а також універсалу гетьмана Самойловича 1681 р. (його ще не виявлено) добився видання грамоти подібного змісту від київського митрополита Гедеона Четвертинського. Лист 1685 р. (№ 16) Варлаама Ясинського до Івана Мазепи проливає світло на особисте життя Іллі Новицького. Останній, одвоївши після смерті першої дружини Софії, уподобав киянку Мелашку (вірогідно удову по смерті Івана Забіли). Але Мелашка була вже заручена з якимсь Бугаєнком. Щоб подолати ці перепони, Новицький звернувся за допомогою до намісника Києво-Печерської лаври, архіандрита Варлаама Ясинського та до світських осіб: генерального осавула Івана Мазепи та гадяцького полковника Михайла Василевича. Ясинський відгукнувся на ці прохання, і справа скінчилася щасливо для Новицького, котрий одружився з Мелашкою і мав з нею кількох дітей. Відповідні послання Ясинський написав і до генерального осавула та Василевича, і лист до Мазепи наводиться нижче. У грамоті 1754 р. (№ 50) чернігівський і новгород-сіверський архієпископ Іраклій Коморовський (обіймав кафедру у 1752–1761 рр.) вирішував запутане питання про священників Свято-Троїцького храму с. Ріпок. Тут певною мірою можна простежити послідовність настоятелів у храмі у першій половині XVIII ст., а згадка про священничий рід Стаховських дозволяє припустити про його зв'язок з св. Антонієм Стаховським, про якого вище говорилося. До згаданих документів церковнослужителів прилягають два (№№ 52–54). Перший з них, складений не раніше 1769 р., починається з 9.01. 1745 р., з цього моменту йде історія цих писарів, бо до 1745 р. відповідні обов'язки виконували кафедральний писар і реєнт. Тут представлено два уривки із списку писарів київської митрополічної консисторії, в котрих ідеться про о. Антонія Почеку, вихованця Києво-Могилянської Академії (далі – КМА), ігумена Видубицького та деяких інших монастирів. У ній зазначається досі невідомий факт з біографії Почеки: до зайняття посади писаря він був священником у Ніжині. Подаються і розлогі біографічні дані про уродженця Козельця ієромонаха («дикого попа») Кирила Тарловського (1709–1784), вихованця КМА.

Уже 13.10.1748 р. дану посаду обійняв вихованець КДА ієромонах Антоній Почека, замінивши ієромонаха Антонія. Почека до того був кафедральним писарем, а ще раніше – священником у Ніжині. Куди ширшою і важливішою є довідка про Кирила Тарловського, прозваного «диким попом» за часті блукання землями Війська Запорозького. Досі про нього було відомо небагато. Підняв це питання Лев Мацієвич на сторінках журналу «Киевская старина», спираючись на рукопис протоієрея

Оранського, який служив у Новомосковську (Самарі) (5). Потім Дорошенко на сторінках «Черниговських губернських відомостей» (№ 63) уніс суттєві корективи в життєпис Тарловського, спираючись на розповіді «козелецьких старожилів», в першу чергу Ф.І. Д-ського, та на «листи Тарловського до свого зятя» (на жаль, його листи збереглися дуже погано). Після цього якийсь автор, що сховався за псевдонімом Л.А., написав повнішу замітку про Тарловського в «Киевской старине» (6). У подальшому Тарловського згадували переважно в краєзнавчій літературі, інколи в енциклопедіях (7), але вони мало що додавали до згаданих статей. На жаль, про цього вихованця КМА не згадано в енциклопедичному виданні «Киево-Могилянська академія XVII-XVIII ст.» (К., 2001). Список же значно доповнює і уточнює біографію Тарловського до 1770 р. і зводить майже нанівець значення замітки о. Оранського, в котрій наводиться романтична історія про службу Тарловського в гвардії Катерини II, його розжалування в солдати за якусь провинність, праця мельником, лаврські і запорозькі пригоди...

У списку спершу подається нова дата народження «дикого попа» – 11.03.1740 за старим стилем, а не 1709. З цього випливає перша суттєва поправка: вінчати царицю з Розумовським у 1744 р. він ніяк не міг, бо йому було всього 4 роки. Може, вінчав його батько (о. Максим)? Майбутній «дикий поп» народився в Козельці в родині настоятеля Свято-Микільської церкви Максима Тарловського та Анастасії Олексіївни Крупянської (імена батьків досі були невідомі), хрещений у храмі, де служив батько, під іменем Григорій (цей факт досі був невідомим). По смерті батька (в ніч на 1. 12. 1742 р.) хлопчик, досягнувши 6-річного віку, став навчатися (очевидно в Козельці) і досягнув чудових успіхів, тому був узятий до Києва дядьком по матері Андрієм Крупянським, студентом КМА (цю особу не вказано в згаданій енциклопедії КМА). Після того як дядько переїхав до Глухова на службу в генеральній військовій канцелярії, хлопець повернувся до матері, вчився в полковій канцелярії в Козельці, а 26. 10. 1753 р. поступив до КМА. 8. 01. 1759 р. він був прийнятий на службу в канцелярію духовної консисторії, а пізніше (31.07.1761 р.) був пострижений у ченці в Свято-Онуфріївському монастирі в Жаботині під іменем Гарасима. У вересні 1762 р. він перейшов у Благовіщенський монастир у Ніжині до архімандрита Йосифа Миткевича і з ним прибув до Білгорода до рідного брата архімандрита – митрополита білгородського та обоянського Йоасафата Миткевича (каденція у 1758–1763 рр.). Там він був висвячений у дякона 19. 01.1763 р. з новим іменем (Кирило). Додамо, що на цей час Тарловський мав бути в шлюбі і в нього була дочка. По смерті митрополита він знову перейшов у Ніжин, а через деякий час – у Чернігів і видно навчався в місцевому колеґумі. У 1767 р. перейшов у клас богослов'я КМА, вивчав французьку мову (на додачу вже вивчених церковнослов'янської, грецької, латинської та німецької мов) і одночасно служив у Богоявленському братському монастирі. 5.02.1769 р. став писарем духовної консисторії на місце ієромонаха Мойсея Нестеровича, а 7.06.1769 р. – висвячений у священника (ієромонах). На цьому список уривається.

В іншому документі подається рідкісний документ – атестат КМА, виданий козацькому сину Федору Панасенку, уродженцю с. Шебер (на жаль, його не вдалося локалізувати) на Глухівщині. Ще два документи 1690 р. (№№ 27-28) стосуються Феодосія Гугуревича, вихованця КМА і її ректора, помічника Л. Барановича, ігумена Свято-Миколаївського Крупицького монастиря в Батурині, Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря в Києві, а в цей час (1690 р.) ігумена Свято-Преображенського Максаківського монастиря. Однак, як відзначав О.М.Лазаревський (8), у 1690 р. вибухнула неприємна історія, внаслідок якої після розслідування комісії на чолі з Л. Крщоновичем його було скинуто з ігуменства. Як простий чернець він попросився до Свято-Микільського монастиря в Батурині, де його прийняв у братію ігумен Дмитрій Туптало (Ростовський). Там же він і помер «в бідах і скорбях». Що це за провина Гугуревича, ясно говорять наведені документи.

Група документів стосується періоду Національно-визвольної війни українського народу 1648–1658 рр. і Руїни другої половини XVII ст. Насамперед це реґест листа литовського підканцлера Льва Сапіги до короля Яна-Казимира 1655 р. (№2). У ньому

говориться про дії наказного гетьмана ніжинського полковника Івана Золотаренка в Білорусі. Даний сюжет продовжують листи №№ 2-а, 3, 4, 4-а, 4-б, 7, написані вже в роки Руїни у 1662–1665 рр. Особливо цікавими є листи чернігівського сотника Стефана Силича до свого брата, чернігівського полковника Іоанікія Силича та о. Григорія Василевича, козелецького і остерського протопопа, до свого кума. Перший з них написаний Стефаном Силичем, який був чернігівським сотником у 1661 р. (дати початку і кінця каденції невідомі), також В. Кривошея називає чернігівським полковим хорунжим у 1672 р. Стефана Силича-Симоніва (чи того самого?). Цього листа (№ 2-а) було написано з польського полону на початку серпня 1661 р., отже, Стефан як мінімум з липня не міг виконувати обов'язки сотника. Довідуємося трохи про сімейне життя Силичів: ще була жива їхня мати, згадується й дружина І. Силича, дядько Василь Мальцевич, приятель Михайло Слободецький, який у 1672-1673 рр. став писарем Чернігівського полку. Стефан був у полоні у польського воєначальника Стефана Чарнецького, який командував багатьма каральними операціями в Україні (не випадково козаки влучно прозвали його «рябою собакою», бо він любляв екзотичне вбрання із леопардової шкури); говорив про можливий обмін чи викуп полонених у Слуцьку і слізно просив брата визволити його з тяжкої неволі й голоду, через що вже думав врятуватися самогубством і лише страх перед Богом не дозволив цього вчинити. Другий лист свідчить про трагедію міста Димер на Київщині, доценту вирізаного московським військом. Цей лист розвінчує міф про споконвічну дружбу «братніх» російського та українського народів і зайвий раз засвідчує загарбницьку суть політики Москви. Документи 1663 р. (№ 4-а, 4-б) стародубського полковника Петра Рославця дозволяють уточнити час його каденції: він був повноправним полковником уже в лютому 1663 р. Крім того, тут названо імена полкового осавула та полковника (наказного?) відповідно Левка Козиревського й Івана Рошковського, яких не згадують сучасні довідники. Рошковський видно був показаним шляхтичем, козакував і його батько Миколай (дружина Івана жила в Стародубі).

Інша група документів стосується Борзни. В ІР знаходиться велика тека, в котрій містяться справи борзненського сотенного суду та інші матеріали другої половини XVII – початку XIX ст. Тут подаємо тільки деякі з них. Насамперед це дві судові справи 1663-1664 рр. (№№ 5-6) та 1671-1672 рр. (№№ 8-9), у котрих містяться записи про п'ять епізодів переважно кримінального та побутового характеру. У цих та інших судових справах (№№ 30, 32, 36, 37) цікавими є факти стосовно топографії Борзни провулок від «улиці Пробытой», прізвища, а інколи й посади мешканців Борзни, судової практики (зокрема взяття на поруки сина Максима Частового) тощо, згадки про події, що стосуються сіл нинішнього Борзнянського району (Адамівка, Оленівка, Ховми), Івангорода (нинішнього Ічнянського р-ну. У справі 1699 р. чернігівського суду знаходимо цікаву згадку про топонім «Сіверщина». До цих документів прилягає зобов'язання воронізького жителя Івана Плута сотнику Івану Холодовичу. Добре представлені й купчі, переважно з Борзни (№№ 13, 31, 35, 39, 53). У першій з них 1681 р. мова йде про продаж лісу на Кролевеччині генеральному бунчужному Костянтину Голубу (першому чоловіку Анастасії Маркович). Це вже не перша його купча і видно, що в останній період життя Голуб активно скуповував маєтності в Кролевцькій сотні. У купчій 1695 р. (№ 35) згадується незвісний досі мглинський сотник Іван Романовський (можливо, родич літописця Романа Ракушки-Романовського).

Дещо окремо стоять документи стосовно судово-купчих справ Глухівщини (№№ 40-41), Чернігівщини (Слабин під Черніговим) (№ 42) й Конотопщини (№ 44). Відзначимо згадку тут (№ 42) «личбы українской» золотих грошей. Документ № 44 є дуже рідкісним. Це реєстр 1729 судових витрат Фросини Бабичихи у процесі з Левком Гавриленком.

Нарешті вкажемо на групу батуринських документів (№№ 46-49). Про один з них (№ 47) говорилося вище. В інших містяться скарги батуринських жителів за млини та рибні угіддя, які в них незаконно забрали.

Насамкінець зазначимо, що підписи-автографи в документах підкреслені нами, а слова, які не вдалося прочитати – знаком (...)*. Квадратними дужками позначені

пропуски в тексті через якісь дефекти (обірвана частина тексту тощо) або відновлені по смислу слова.

Сподіваємось, ці джерела будуть цікавими і краєзнавцям, оскільки проливають додаткове світло на історію населених пунктів Сіверщини, на біографії її важливих діячів, на соціально-економічну, церковну і культурну історію краю.

1. История городов и сел Украинской ССР. Черниговская область.–К., 1983.–С. 367.
2. Шекун В.Неопублікований родовід С. Д. Носа // СЛ.– 2017.– № 6.– 173–177.
3. История...– С. 238–239.
4. Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича (1657–1687).– К.– Львів, 2004.– № 579.– С. 766.
5. Мацеевич Л. Нечто о диком попе//Киевская Старина.–1886.–№ 4.– С. 821–826.
6. Л.А. Еще сведения о «диком попе»//Киевская Старина.–1887.– №11.–С.577–580.
7. Лиман І. І.Тарловський//Українське козацтво. Мала енциклопедія. – К.– Запоріжжя, 2006.– С.561.
8. Лазаревский А.М. Описание старой Малороссии.–Т.ІІ. Нежинский полк.– К., 1893.– С.154–156. Тут історик стисло переказав зміст документів стосовно цієї події, які ми й наводимо нижче.

* * *

№ 1

1631 (?), грудня 29 (19).– Лист запорожців до коронного гетьмана Станіслава Конецпольського.

«List od kozaków do j. m. p. het[mana] 19 decembra.

По написанію listu do w. m., n. m. pana, iż wiadomość [...] nam mamy o gotowości moskiewskiej, co (?) masz z stolicy, wyprawil (?) ; którzy przywiol [...] powiedzial, że [...] na głowę ku zamku sześć tysięcy, a tyśiac strzelców już do Wiaźmy posłano; którzy ten lud (?) pospołu z bojary naznaczone pod Smoleńsk, a car na Ukrainie ma bydź; będę car moskiwski dał sześć wódzów: dwoch z Nowograda, dwoch z Woroniza, a dwaj z Oskoła (?) ordzie Zawojskiej i Astrachańskiej; która to horda ma bydź prowadzona przez Siewier na Ukrainie; a do Ozowskiej hordy posłać i kaznę postąpił. Towarzysz nasz zaś z Donu przyszedł, który widział i wiedał, że pewne dwa tyśiac ordy z Krymu do Putiwla i Moskwa też na Ukrainę naznaczona. To też w. n., n. mił., oznajmiwszy, iż tymi czasy z Moskwy do Putiwla, koni pod sto pod Romniom (?) przypadszy, tak towarzysów naszych pozabijali, porubali, jako też i kupców; pytali się o wojsku j. k. m. koronnym i o Wojsku Zaporowskim, gdzie się obraca i co jest za zamysł. My zaś wiedzieć nie możemy: czyli zimie, czyli też o trawie [...].

Jeżeli się co dali ponowi, oznajmić w. m., n. mił., nie omieszkamy. A z Zaporozża wiadomości mamy, że orda w polu koczuje, a zamyśliwa wpaść w państwa j. k. m.»

* * *

Після написання листа до в. м., н. м. пана, що маємо відомість, відправлену з столиці; той, хто її привіз, сказав, що [вийшли(?)] до замка всі поголовно шість тисяч, а тисячу стрільців послано до В'язми. Це військо разом з боярами призначено під Смоленськ, а цар має бути на Україні. Цар призначив шість вождів: двох з Новгороду, двох – з Воронежа, а двох – з Осколу (?) для заволзької та астраханської орди. Ця орда має бути проведена через Сіверщину на Україну, а до азовської орди [наказав] послати і надати їй гроші. Наш товариш прийшов з Дону, котрий бачив і знав, що певно дві тисячі орди з Криму до Путивля [підє] і московіти теж призначені на Україну. Також в. м., н. мил.[пану], повідомляємо, що в цей час з Москви до Путивля сто кінних підійшовши під Ромни (?), вбили й порубали наших товаришів, також і купців; вони питали про коронне військо й. к. м. і про Військо Запорозьке, де воно є який у нього задум.

Ми однак не можемо знати: чи взимку, чи також тоді, коли буде трава [...].

Якщо будуть дальші новини, не забаримося повідомити в. м., н. мил.[пана].

А з Запорожжя маємо відомості, що орда кочує в полі, але задумує напасти на державу й. к. м.»

(НБ у Варшаві. – ВМ. – № 2882. – Арк. 381. – Оригінал рукопису зберігається у ВР Курніцької бібліотеки № 201)

№ 2

1655, березня 31. – Регест листа Л. Сапіги, підканцлера ВКЛ, до короля Яна Казимира.

«Для певнішого захисту Бихова сьогодні буде він зміцнений, а Золотаренко з Низу і з Задніпря стягує війська і цар йому обіцяє підмогу». На затримку мого просування до Дніпра вплинуло те, що маю всього 200 людей з порохом. Прошу у в. к. м. ще 300 душ німецької піхоти.

Цей ребелізант (Золотаренко?) підходив з 5 000 кінноти.

(Ч.– ВР– № 2105.– Арк. 361.– Оригінал)

№ 2-а

1661, серпня 4 (липня 25).– Тикоцин.– Лист Степана Силича до брата, чернігівського полковника Іоанікія Силича.

«Список з белоруского писма, що писал вязен Степан Силич к брату своєму к полковнику черниговскому к Аникию Силичу. Списан в нынешнем во 169-м году августа в 20 день.

Мні вельми ласковому пану, брату моему милому Аникию Силичу, полковнику черниговскому, здоровья доброго от Господа Бога желаю вашей милости как сам себѣ, купно с невіскою и с матерью нашею и с любезными приятели нашими.

Відомо чиню тобі о своем здоровье, что еще милостию Божиєю жив и пребываю в вязеню у пана воеводы Черенецкого в Тикотине с московскими людьми вместе сижу. Изволь ваша милость в таком моем несчастливом припадке как можно вспомогать и радение имѣть; либо купом или розмною за какова ни есть чесново человека; и к пану воеводе написать, чтоб не велѣл з голоду уморить; а я великий голод терплю и вязенье місяца июля 24 дня договорились вязни тикотинские и петриковские с паном воеводою Чернецким на окуп; и отпустил ис Тикотина 3-х человек, а ис Петрикова 2-х к его ц. пресв. в-ву по деньги. А вязней имѣют весть тикоцинских и петриковских до Слуцка на окуп. Изволь ваша милость провідав, гдѣ будут русских людей окупать, ково нибудь послать, чтоб меня там выменили, или изволь меня окупить; а я великую нужду и беду терплю, естли бы Бога не боялся, сам бы себѣ смерть учинил. Изволь ваша милость плач мой повсядневный утолить ис такие и из неволи меня освободить. А я должен за тебя Господа Бога молить и Пресвятую Богородицу и всіх святых. По сем вашу милость Господу Богу вручаю.

Дан в Тикотине 1661-го місяца июля 25-го дня.

Вашей милости, моего милостивого пана, всего добра желательный слуга Стефан Силич, вязен тикотинский, рукою своею.

Пані матке моеї ниско кланяюсь и дяде моему Василью Мальцевичю ниско кланяюсь. Извольте о мнѣ радение имѣть. Пану Михайлу Свободецкому ниско кланяюсь, изволь пане Михайло всім сродичам моим и товариству поклонитца; а я многогршный за свои грѣхи сижу окован. И вам всего добра желательный и слуга нижайший. И о том прошу у вас буде возможно пришлите сколько нибудь денег на прокормленье».

(НБУВ.– ІР.– Ф. XIV.– № 163.– Копія 20-х рр. XX ст. з оригіналу, який знаходиться в РДАДА (ф. «Польські справи», 1661, стовбець 19 «Переїняті польські листи»)

№ 3

1662, не раніше травня 20 (10). – Відписка царського воєводи, яка містить вістовий лист Самійла Мотовила.

«Писал старец Самоил Мотовило о вестях.

И я, холоп твой, того писма у архимарита (І. Гізеля. – Ю.М.) взял список. Да маия ж в 10 д. в Нежине говорил со мною, холопом твоим, Мефодий, епископ мстислав-

ский и оршанский, что к нему писал черниговский полковник Аникей Силич Старого Быхова твоим В. З. (?) ратным людем о скудости запасов. Да он, Мефодий епископ, показал мне, холопу твоему, прелесной лист, писано польскими писмом из Могилева. И те, государь, листы у Мефодия епископа взял я, холоп твой, и список, что взят у печерского архимарита и запечатав в лист с сею отпискою, послал к тебе (*титул – прим.копійста*)».

(НБУВ. – IP. – Ф. П. № 15576. Арк. 50. – Копія 20-х рр. XX ст. з перекладу XVII ст. в справі № 612 (арк. 138) ф. Сибірського приказу РДАДА. Нижче є дописка копіста: «2/V. Лист послушника С. Мотовила до архімандрита. Московська копія (див. Білгород. ст. № 475, л (?) 475–76)»)

№ 4

1662, червня 6 (травня 27). – Лист о. Григорія Василевича, козелецького і остерського протопопа, до свого кума.

«Перевод з белоруского писма.

Ко мні многомилостивому пану куму доброго здоровья от Господа Бога желаю тебе.

Об тех вестях изволил ты писати и о том извещаешь ты, что пошли до Чернигова един, что просил полковник черниговский пана гетмана, чтоб ево отпустили, то ево отпустили, а другие ув Остре остались. Об том роспущении войска того ж слыхати, хотя казаков наших много дома и сотник наш был, одно сказывают: изнова у войска итить. И об том извещаю, что был из листом у пана гетмана от Хмельницкого, наговариваючи Самка, чтоб с тою стороною мир узял. Дымор у субботу прошлюю москали вырубил и выпалили, было козаков чотыреста у Дымери, то усех побили, и людей усех и детей малых, не боясь Бога. И я вскоре буду. Потом тебе много челом бью.

Писан ис Козельца мая в 27 д.

Григорий Васильевич, протопопа козелецкий и островский».

(НБУВ. – IP. – Ф. П. № 15576. Арк.44. – Копія 20-х рр. XX ст. з перекладу XVII ст. в справі № 614 (арк. 140) ф. Сибірського приказу РДАДА)

№ 4-а

1663, січня 25 (15).– Стародуб. – Лист стародубського полковника Петра Рославця (Рославченка) до московського посла Микити Одоєвського.

«Божиею милостию великого государя царя и великого князя Алексея Михайловича (*царський титул. – Ю.М., І.Т.*) ближнему боярину и наместнику астраханскому князь Никите Ивановичу Одоевскому с товарищи, добродієви моему многомилостивому от Господа Бога многолітнего и щасливого пребывания усердно міти желаю.

Великого государя нашего его царского пресвітлого величества Войска Запорожского од мене, Петра Ивановича Рославченка, полковника стародубовского, милости твоей, добродію моему, о вестях відомо буди, что тепер рада войсковая на том боці Днепра в Чыгирині вся старшина зобралась. А на той раді Хмельницкий не хочет дальше гетманом быти и гетманство кладет, чтоб еще (?) инный який старший гетманом был, а орда одна стоит за Днепром в Капустиной долині, а другая розно поблизу тоеи ж, ачей вскорі в Крым чы не пойдут, тьлько ж еще не знаем, що з тоеи их рады покажется. Скоро відомость буду о той раді міти (...)*, тотчас милости твоей о всем ознаймовати буду як найскорій, а полских и литовских войск нигде потужных не маш, и в том краю если хоть якии вести, милость твоя, добродій мой, рач мні ознаймити. А особливе милость твою велице а покорне добродія моего многомилостивого прошу за черкашенина нашего Иваном Рашковским, который у вязеню сидеть до сих час. А отец ево Рашковский Миколай сполне з нами козакует и жона ево тут же живет. Умилосердись добродій мой многомилостивый, вели тово Ивана Рашковского з вязеня выпустить и ко мні отпустить в Стародуб; бо уже б давно к твоей милости добродію моему об нем, Рашковском, писал, чтоб он высвободен был за твоею милостию да не знали тытулу об твоей милости як писати. Змилуйся и умилосердись добродій мой многомилостивый, кажи выпустить ево, Ивана Рашковского, з вязеня и к нам отпустить.

За тым милости твоїй до лица земли смиренно чолом бью. А послал я сюю грамоту к твоїй милости черкашенином своим Германом Шыряем с товарищи.

Писано в городе его царского пресвітлого величества Стародубе літа 7171-го місяца иануария 15 дня».

(НБУВ.– ІР.– Ф. XIV.– № 163.– Арк.4-5.– Копія 20-х рр. XX ст. з оригіналу, який знаходиться в РДАДА (ф. «Польські справи», 1661, стовбець 19 «Перейняті польські листи». Записи копіїста: «Писано на великому аркуші українською рукою. На звороті – адреса. Печатки не видно)

№ 4-6

1663, березня 5 (лютого 23).– Стародуб. – Лист стародубського полковника Петра Рославця (Рославченка) до московських послів.

«Божиєю милостию великого государя царя и великого князя Алексея Михайловича (*царський титул. – Ю.М., І.Т.*) послам ближньому боярину и наместнику австраханскому князь Никите Ивановичу Одоевскому, боярину и наместнику тверскому князь Иоанну Семеновичу Прозоровскому да посольському думному дяку Алмазу Ивановичу да дяку Федору Михайлову, добродіям моим ко мне многомилостивым.

Великого государя нашего е. ц. прсв. В-ва Войска Запорожского полковник стародубовский Петр Рославченко милостям ваши добродіям своим вести ознаймую: за Днепром что ставало орды по городам, то на раду зіхалися, а с той рады якобы запевне у свою землю вскорі пойдут. А что инние есть вести, то все милостям вашим в писме Василия Никифоровича Золотаренка, полковника нежынского, написаны, бо я писалем к нему просячи, чтоб милостям вашими обо всем ознаймил, что там за Денпром діється; а впред яких будет вестей, тотчас ознаймовать буду милостям вашим. А за показанную милость вашу, что по указу великого государя нашего е. ц. прсв. в-ва за вашим старанем, яко государ христианский милосердный велел з вязения полковника Ивана Рошковского выпустить, а тот Иван к нам пришел. За тую вашу милость и старане не можем як (?) одвдячить; да и еще де там бьют челом покровне, тут в нас живучи в Стародубе и жоны их, об полонеников что у вязеню сидять, к милостям вашим, чтоб писал (...)* о зволение великого государя нашего е.ц. прсв. в-во государя милосердного христианского будет, об тых выходцов, что их в полон побрано, которие х купецким ділам были у войску Ивана Нечайка, измінника; а тут в мае жоны их и приятели тепер, об которых полонеников милость ваша извольте писать к великому государю нашему, к его ц. прсв. в-ву, просячи о милостивое слово на тых полонеников, которые на рейстрику написаны будут. А мы милостям вашим за тое до лица земного будем челом бить. За тым милость вашу просячи о вести, что одтуль чути, рачьте з милости своей ознаймить, Всемогущему Творцу в сохранение вручаю. А послал я сю грамоту к милостям вашим есаулю своїм Леоном Козыревским.

Писано в городе е.ц. прсв. величества Стародубе літа 7171-го місяца февраля 23 дня».

(НБУВ.– ІР.– Ф. XIV.– № 163.– Арк.6– 8.– Копія 20-х рр. XX ст. з оригіналу, який знаходиться в РДАДА (ф. «Польські справи», 1661, стовбець 19 «Перейняті польські листи». Записи копіїста: «Без підпису. Супровідної одписки нема. Наказ з Москви повертатися одержано коло 1/III(?). Писано на перших двох сторінках складеного надвоє великого аркуша. На одній сторінці – печатка і адреса. До листа додано маленький клаптик паперу, на ньому написано: «Реєстри, що в вязеню седят: быховець по іменю Гришка Остапов, что посполу седев з Иваном Рошковским, Патап Звонцов да Павел Скрабов»)

№ 5

1663 (?), вересень. – Борзна.– Справи з міської борзенської книги.

«[...]правди мовит Ярмола Бакало в жарт торкнул ногою, а оные малжонькове в жарт того не повернувши, барзо подпилого по волі своей міючи, так з ним обходилися як хотіли, бючи, оный Ярмола юж згола не боронился противко их. Уряд выслушавши жалобы и отпору и уважаючи свідков, же маючи от собі Сохацкий и жона его Ярмолу пьяного, по своей волі не оборонячогося противко их, як над ним

насмілилися, поступуючи ведлуг права святого посполитого, а выймуючи артикул двадцят семей з розділу одынадцятого параграф шестый ку концові в тые слова описующий: А хто бы кому поличок дал, або бороду, або волосы рвал, таковый за тое дванадцять рублий платити и у вязеню неділь тры седіти мает. Припозваного Сохацкого и жону его чинить обвиненъими, а жебы во всем Ярмоли Бакалу досыть учинили и поеднали, яко право святое описаное наказует, на що за потребваньем стороны до книг міских записать позволил, што есть и записано.

Того ж дня.

Ивашко Шумченко, обиватель ховменский, прибігши перед уряд наш, оповідал горячий учинок, сталый дядку своему Климу Шумъченъку, козакови и обывателеви ховменскому, от отца Хомутовского, инока монастыря Максаковского, старости Ховменского, о такое мордоване и битье киевое аж зостался ледве жив, а жебы тое з обварваньем живота было и жебы од того мала было смерть поткати збитого Клима (!) просил а жадал, абы тое в книги было записано, що есть и записано.

Септеврия 25.

На вряде борзенском становши очевисто Игнат Тесля, мещанин борзенський, ясне, явне и доброволне без жадного примушена признал, иж продал пляц свой власный, лежачий в місти Борзни на переулку от улицы Пробытой в тил Васка Мерочника, поміжника за одной стороны, а з другой – Павла Шапочника за золотых двадцят и один личбою литовского уцтивоу п. Ивану Семеновичу, Забіліну зятеви, чого варовал, ствержаючи, абы волно оному тот пляц спокійно уживати нікого ся не варуючи и на нем будоватися и мешкати на вічные часы, як ему самому, яко по нем и потомком его. Уряд зезнания того выслухавъши, для певности за потребваньем сторон до книг міских борзенских казал записать, што есть и записано.

№ 6

1664, жовтень. – Борзна. – Справи з міської борзенської книги.

Року 1664 місяця октоврия 1 дня.

На вряде нашем борзенским становили очевисто Максим Частовый, жаловалъся на сина своею именем Олешъка о свое зелjenje и якобы будучи запомятавшим (?) як же не только порвался до своего родыча, але и за особу, то есть за бороду, рвал и тое на него слушним доводом было переведено. Уряд прето любо хотіл за тот его учинок ведлуг права святого описанъного покарати, однак пустивши оного за прозбою людскою волне варует, же еслибыся того учынку в другой раз важил напротивко родычови своему виконати, теды горлом юж без отпусту каран зостанется и для того для памяти записано в книги.

Місяця октоврия 9 дня.

Становъши на уряде борзенском Игнат Тесля, мещан борзенський, просил, абы взял росправу з тещею своею именем Ганъною Хмелецкою по умертю жоны его, а дочки еи, которая з ними мешкала нероздільно в хлібі они юж по смерти небожчиной, хочачися розділити. Прето мы, уряд высылаем бурмиистра Мойсия и Ярмолу Водовоза, мещанина, которые там в дому межи ними постановленъе учинивши, зезнали урядови в тие слова: иж Игнат за выналезном оных особ, а другое з волі своее дал ей платя білое в тещи (?) тилко небожчино было и манистов двое, так внесенъное яко и своего прыкладу, до того курту шуптуховую з кузами (*гузами*. – **Ю.М., I.T.**) серебряными и плахту одну з шовком, а другую черчатую. Чим оная контентуючися, юж оному Игнатові жадной турбации в мешканю его чинить не повинна на вічные часы. Уряд выслухавши од особ помененных зезнания, для памяти веліл в книги записать, што и записано есть».

(НБУВ. – IP. – Ф. – II. – № 22908. Копія кінця XIX ст.)

№ 7

1665, травня 24. – Лист Яна Зебоцького до польного гетьмана литовського смоленського воеводи Міхала Казимира Паца (регест)

Маю відомість про козаків, що їхня старшина поїхала до Москви. Тепер до Стародуба прийшло 300 козаків і вони стоять в Дрогові (Drochowie). Я спеціально посилав до п. Мурашка, коли зрозумів, що він стоїть перед обличчям великої небез-

пеки, бо через великий голод чимало людей повтікало від нього. Пише мені, щоб я дав допомогу. Сповідіє про військові дії в Білорусі. Козаки недаремно сюди прибули, задумують іти на Гомель. Могилевські міщани не хочуть утримувати польський гарнізон, просять вивести його.

(Ч.– ВР.– № 159.– С.16'1– 162.– Оригінал)

№ 8

1671, березня 11 (1). – Борзна. – Запис в міських книгах про обрання сотенного писаря.

«Року 1671 місяця марта 1 дня.

Тарас Забіла, сотник.

Мы, уряд наш борзенский, Тарас Забіла, сотник Войска его црского пресв. велич. Запорозского борзенский, Семен Козаченко, атаман городовий, Вейліш (?) Гаврило, войт, Дмитро, бурмистр борзенский, такъже мешчане Данило Крамар, Андрій Прасол, Григорий Проскурня старий, и многие посполитие люде зацние, обивателие борзенские, чинимо відомо и латикуем (?) до книг міських, и жесмо ново обрали писара всему місту Емелиана Середовича и поступили из виму посполитого члвіка по шагови, а которий називається Войску Запорозкому товаришем, теди по полтораку, а из усей сотні н[...]. Що (?) для віри певной велілисмо в книгах записат, щ[о] ест и записано року и дня виш описаного».

(НБУВ. – ІР. – Ф. І. – № 50902. – Тогочасна копія)

№ 9

1672, вересня 1 (серпня 22). – Ухвала борзенського суду.

Року тисяча шестсот сімдесят второго мсця августа двадцет второго дня, Иляша Киселя справа.

Пришедши на вряд наш борзенский, Иляш Кисіль оповідал нам, иж за поданям повзу от нас, уряду борзенского, Костю Ивановичу, поповичу оленовскому, и отаману Науму Бурчаку, для усправедлиwienia на вишей назначений термін на ден 22 августа настановилися. Которим било заложено виною за нестаням правне коп 8 на его мл. пна полковника уряд, видячи таковое огурство в их непослушенстві, якоби розуміючи за бунти нежи(...)*ие под претекстом уряду ншого веліл для памяти записат на жаданя оного Иляша и права стому на послушних, що ест и записано августа 22 дня.

Оповедівши нам любовное поеднане Кост, попович, из Иляшом Киселем, иж из собою взявши міркованя в их заводе побою Кост попович принял противко Иляша Киселя прощение тот (...) * Иляш міл вернут Костю пулталяра и осм и своего остатнего накладу міет доходит на судях права skutecznego у вимисла (...) * чинячи кгвалт праву стому тиранско мордерованому в накладах, яко и в напитках шинкових (?) (...) *

Уряду а в другое самоволе и по (...) * вислухавши потрете (...) * записат, що ест записано на жаданя их».

(НБУВ. – ІР. – Ф. І. – № 50911. Тогочасна копія)

№ 10

1676, лютого 11 (1). – Батурин. – Лист гетьмана Івана Самойловича до охочокомонного полковника Іллі Новицького.

«Мой ласкавий приятелю пане Новицкий.

Поневаж не так, якосмо перед сим пана буньчучного нашого посполу з в. м. в тие краї виправуючи постановили били, сталося. Теди тепер не маеш там в. м. чого большей бавитися и овшем за одобранем сего нашого писаня зо всіми тим[и] людми, которие при в. м. найдуються, до нас в Батурин прибували, жадаем. На том волю нашу обявивши Бгу в. м. полекаем.

Дан з Батурина 1 февраля 1676.

В. м. зичливий приятел Иван Самойлович, гетман Войска его црского величества Запор[озским] рукою.

Адреса: «Моему ласкавому приятелю пану Илияшови Новицкому, полковникови компаний наших отдат».

(НБУВ. – ІР.– Ф. П. – № 14058. – Оригінал завіреним особистим підписом гетьмана і печаткою. Запис на конверті «1676».)

№ 11

1676, травня 3 (3). – Батурин. – Лист гетьмана Івана Самойловича до охочокомонного полковника Іллі Новицького.

«Мой ласкавый приятелю пане Новицкий.

Подавцы сего листу нашего товариство компанії вашой, прибувши до нас в Батурин, жадали позволения пойти на тую сторону для языка неприятелского. Которых мы прозбі давши місце, не отмовлялися в той міре, овшем позволивши, жадаем в мсти, жебыс им того не бороныл. Толко міти хочем, жебы их болшей пятнадцати чоловіка в тую дорогу з компанії вашой не выбиралося; болш однак если захотят, можная будет напотом выправити. Тое наменивши, поручаем в мстей Гду Бгу.

З Батурина 3 мая 1676 року.

В. м. зычливый приятель Іван Самойлович, гетман рука власна.

Адреса: «Моему ласкавому приятелю пну Илияшови Новицкому, полковникови компаний наших охочих отдати».

(НБУВ. – ІР. – Ф. П. – № 14057. – Оригінал, завіреним особистим підписом гетьмана і печаткою. Запис на конверті «W Zolotonoszy 1675».)

№ 12

1676, серпня 4 (липня 25). – Батурин. – Лист гетьмана Івана Самойловича до охочокомонного наказного полковника Івана.

«Мой ласкавый приятелю пне полковнику комонный.

Якосмо пред сим писали до в. мсти, абыс товариство полку свого з становиска знявши, просто з оным змірал ку Макошину, так тепер повторяючи, пилно жадаем, абыс ведлуг першого указу нашого зараз як належит до военного походу з борошном и зо всяким належитым пожитком без омешканя спішно ишол на Макошин и на Сосницю, и на тых містцах зараз переправовался, чекаючи от нас далшее науки, которою информовати будем в. мсти, где маеш повернутися. При том Гсду Бгу в. мсти.* поручаем.

З Батурина июля 25 1676.

В. м. во всем зычливый приятел Іван Самойлович, гетман Войска его црского величества Запор[озским] рукою.

Адреса: «Моему ласкавому приятелю пану Иванови, асаулови и наказному полковникови комонному и всім старшим и меншим товариства в полку Стародубовскому на становисках будучим, пилно одати в Кистрі».

(НБУВ. –ІР.- Ф. П. – № 14064. – Оригінал, завіреним печаткою. Запис на конверті «1676»)

№ 13

1681, квітня 4 (березня 24). – Мглин. – Купча.

«Року Божого 1681 марта двадцет четвертого дня.

Перед зуполным урядом кролевецким Иваном Николаевичом Маковским, сотником, Иваном Макаровичом, атаманом городовым, Аверкием Антовичом, войт, Григорьем Мартыновичем, Петром Ивановичем, бурмистрами, ставши персональне Сава Андріенко, товариш сотні Кролевецкой, чыныл нам, выжей мянованным особам оповід, иж продал лісок свой, лежащий за Ретю, Комар прозиваемый, за золотых шіст его млст пну Костянтину Ивановичу Голубові, бунчучному Войска его црского прес. влчства Запорозкого енералному. До которого юж ліска мененный Андріенко он сам, жона и потомки его не міют вічными часы интересоватися под закладом вины на суд енералный коп десят варуем, а пану Костянтин Ивановичу Голубови ему самому, жоні и потомком его в вікуистой посессії тримати и кому хотіти волно дати, продати и

даровати. Що для ліпшого певности писмо овое печатю сотницкою есть стверджено.

Діялося в Кролевеці року и дня вышшей мененного и пред звыш описанным урядом кролевецким.

(НБУВ. – IP – Ф. I. – № 50923. – Оригінал, завірений печаткою. Запис пізнішого часу на звороті: Купчая данная з утверженем печати сотницкой от Сави Андрієнка, сотни Кролевецкой товариша, на лісок, лежачий за Ретю, Комар прозиваемий, ценою зол. за 6»)

№ 14

1684, травня 20 (10). – Грамота чернігівського архієпископа Лазаря Барановича.

«Копии копия.

Лазар Баранович, милостию Божиею православный архиепископ черніговский, новгородский и всего Сівера.

Всім вообщее, а особно каждому, кому сие наше писание показано будет, меновите их милостям панам полковником, асаулом, сотником, атаманом зо всім Войска их царского пресвітлого величества Запорожского рыцарством, также паном войтом, бурмистром, райцом зо всіми до майстратов и урядов належачими особами и всім духовного стану преложоным и посполитым людем церкви святой восточной и нашего смиренния в Духу святом возлюбленным сыном наше архиерейское препославши благословение, до відомости доносим, иж честный отец Христофор, пресвитер церкви святого архистратига Михаила в Ніжині, з побожности своей и горливости к хвалі Божой просил у ясновельможнаго его милости пана гетмана, яко ж и у нас, належитого тут, в Малой России, пастиря, абы церков мененную вольно было для греческой породы людей, которых немало в Ніжині промешкивает, збудовати. Но задолжавшия немало многим людем на тое и не могучи тепер до совершенной оздобы и окрасы оную, для всяких своих недостатков привести, он просил нас, пастиря, о просилном листі до всіх милостей ваших, от которых бы могл датками милостыни пополнити недостаточество святой церкви вышписанной и привести ея к должному украшению, а себе от всяких долгов, от которых много бідствия, избавити. На котораго горячую склонившия просьбу, всіх милостей ваших пастирско просим, абы высланные от него человеки два всюды при зуполной вірі были отреманы(?) и вы ласкове приймowali бы их при в дома свои и милостынею святого, ведлуг каждого зможности, здарствовали. Тую милостыню Бог, богат сый в милости, тут дочасными, а в небі вічистыми вознаградити милостем вашим не занекает добрами. Повторяючи о том нашу пастирскую до милостей ваших просьбу, вторицею благословение наше архиерейское милостем вашим препосылаем.

Писано при катедре архиепископской нашей Черниговской 1684 року мая 10 дня.

В копии подписано: Лазарь Баранович, архиепископ черніговский и всего Сівера, рукою власною.

К сей копии в вірности ея подписался протопоп ніжинский Стефан Вельховский».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 3480. – Копія з копії другої половини XIX ст.)

№ 15

1685 (?), лютого 20 (10). – Батурын. – Лист гетьмана Івана Самойловича до охочокомонного полковника Іллі Новицького.

«Мой ласкавый приятелю пане Новицкий.

Умисливши мне пана бунчучного нашего (*Костянтина Голуба ?*. – *Ю.М.*) з Канева тут, ку домови, спрова[ди]ти, а на містце его сотника тутейшого батурынского (*Ярему Андрієва*. – *Ю.М.*) послати п[иса]лиismi и до в. мсти через посланца пана полковника переяславского, у н[ас] на сих днях бувшого, жадаючи, абыс кгда будет пан бунчучный з [Ка]нева тут, в Батурын, простовати и в. мсть сам веспол з ним бувал, а взглядом компаніей писалиsmи до пана полковника т[утеш]ного переяславского, жебы по городках полку своего хоч по килка чол[овіка] для тим ліпшой самим и конем в звычайной живности выгоды и [...] зруйнованный (?) полегкости на малый час расположил, нім т[ут]юж колвек теперешной роскали (?) укажется просужа (?)

и нинійшое до слушного самим и конем выпочнения по немалых во[йскових] трудах и фатикгах вынайдет и назначит містце. Зачи[м] тую ж волю нашу взглядом компаніей в. мстиной до пана [полковни]ка тамошнего, жебы на час тилко певний в полку своем д[о]живши, задержал, поновляем, а в. мсть сам подлуг пе[рвого] листу нашего вспол з паном бунчучьним тут за нас пр[...] жадаем и Гду Бгу оного поручаем.

З Батурина 10 фе[вряля] 16[...].

В. м. зычливий пр[иятел] Иван Самойлович, гетман В[ойска] его црского величества З[апорозским] рукою власною.

Адреса: «Моему ласкавому приятелеви пану Илияшови Новіцкому в Золотоноши отдати».

(НБУВ. – ІР. – Ф. II. – № 141050. – Оригінал, завірений особистим підписом гетьмана і печаткою. Запис на конверті «До Золотоноши (?) 1685»)

№ 16

1685, липня (21). – Київ. – Лист архімандрита Києво-Печерської лаври Варлаама Ясинського до генерального осавула Івана Мазепи.

«Panie asaule generalny Wojska ich carskiej mści Zaporozkiego, mój wielce mści pnie i dobrodziejju.

Tak na poważną instancją w. m. m. pana, jako i na mści pana połkownika, mego mściwego pana, lubom jak już i zdał z siębie namiesnictwo, jednak jakowymże kołwiek sposobem mogę to sprawie u swieszczениków kijowskich, że nie dadzą szlubu tej paniej, a mianowicie z panem Buhajenkiem, który tak далеce non instat, mając obicem od j. mści pana połkownika hadziackiego alias jeśli kto przemyslny placidus na chwicisie, sine legitimo obstaculo trudno będzie zahamować, aby tak długo czekano поки się zawodnik w zawód пуści. Modły moje zatym i зычливе чхєци з уни́онемі услугами мемі ласце мило́щи́вей w. m. m. pana rekomendując, zostawam w. mć, meo wielce mściwego pana i dobrodziejja całe зычливы bogomodlca i слуга уни́оны Варлаам Јаши́нски, archimandryta pieczarski kijowski m. p.»

Z monastera Pieczarskiego kijowskiego 1685 July 21.

Адреса: «Мему wielce mmu panu dobrodziejowi jego mści panu Janowi Mazepie, asaулowi generalnemu Wojska ich caskiej mści Zaporozkiemu, m. m. panu, oddan byдź ma».

* * *

Пане генеральний осавуле Війська їх царської мості Запорозького, мій вельми мостивий пане і добродію.

Наповажне клопотання як в. м. м. пана, такі мость пана полковника, мого милостивого пана, я, хоч вже і склав з себе намісництво, однак будь-яким способом можу добитися у київських священиків того, що вони не дадуть шлюбу цій пані з паном Бугаєнком, котрий так сильно не наполягає, маючи обісем від й. мості пана гадяцького полковника (*Михайла Василевича. – Ю.М., І.Т.*), якщо інакше хто хитрий тихо вхопитья(?). Без законної перешкоди це важко буде зупинити, щоб так довго чекати поки учасник розчарується(?). За цим віддаючи мої молитви і зичливі бажання з моїми пониженими послугами милостивій милості в. м. м. пана, залишаюся в. м, мого вельми милостивого пана і добродія цілком зичливий богомолец і понижений слуга Варлаам Ясинський, київський печерський архімандрит рукою власною.

З київського Печерського монастиря 1685 липня 21.

Адреса: «Моему вельми мостивому пану добродієві його мості пану Іванові Мазепі, генеральному осавулу Війська їх царської мості Запорозького, м. м. пану, має бути відданий».

(НБУВ. – ІР. – Ф. II. – № 14169. – Оригінал)

№ 17

1685, листопада 26 (16). – Батурин. – Лист гетьмана Івана Самойловича до охочекомонного полковника Іллі Новицького.

«Мой ласкавий приятелю пане Новицький.

Супликовали до нас сторожі новомлынські на жителей села Нехаевки, в державі в мсти застаючої, ускаржаючыся, же не хотят избороныяся им умовленою за цілий рок заслуги, так як з иньших св(оего) уезду Новомлынського тяглые люде, хто поле пахает по четверце овса и по шагу дают, давали. Зачым любо постановлено им за заслуги при умовеню на рок четвертку овьса и грошей шаг от робочого члвіка поле, вибирати. Однак в мсть четвертку тую того (?) овса занехавшы, роскажіте нохаевчанам, жебы з диму кождый тамошний обывател мененным сторожем толко по шагу неотмовне за их працу, кгда будут вибирати, давал, жадаем якобы они ставши контентными за свої услуги, болшей нам о тое не докучали. О що и вторе в мсти жадаючы, поручаем Гсду Бгу.

З Батурина 16 ноеврия 1685 року.

В. м. зычливый приятель Иван Самойлович, гетман Войска его црского величества Запор[озкого] рукою».

Адреса: «Моему ласкавому приятелеви пану Илряшови Новицкому, полковникови компаний наших отдат».

Запис: «1685».

(НБУВ. – ІР. – Ф. І. № 14053. – Оригінал, завірений особистим підписом і печаткою)

№ 18

1686, червня 19 (9). – Батурина. – Лист гетьмана Івана Самойловича до охочекомонного полковника Іллі Новицького.

«Мой ласкавий приятелю пне полковнику Новицкий.

На лист в мсти о нехаевских людей повинностях описуючы, любо не перечимо тому, абы они давали в мсти в рок от вола робочого, так як в. мс. от них хочеш. Однак если они, посполитий люде, для своего убозтва того не змогут вистатчати, то можно в мсти перестати на четверику жита, а на четверику овса міри коропское или глуховское и приняти по ползолотого от вола грошей, а от коня при такой же пашенной дачи и по шест шагов. Если зас около сівби и укошеню хліба робят, то нілзе на них того накладати, абы сіна и дров вистатчали колко потреба, бо той потребі и конца не будет и знести им того трудно а так постановляем мы, абы кождый тяглий чоловик сіна три возку косил и упрятал, а дров тож три вози привюзл в год. Що зас травы возом для коней в двор в мсти привезти и сторожов двох рокових наймати и в чом бы еще слушность оказала послухати, од того они не мают отмовлятися. О чом волю нашу обяснивши, зычим в мсти доброго от Гсда Бга здоровья.

З Батурина июня 9 д. року 1686.

В. мсти зычливый приятел Иван Самойлович, гетман Войска их црского пр[есвітлого] влчства Запор[озкого]».

(НБУВ. – ІР. – Ф. І. № 14664. – Оригінал, завірений особистим підписом і печаткою)

№ 19

1687, травня 11 (1). – Київ. – Грамота київського митрополита Гедеона Святополка Четвертинського.

«С копії копия.

Гедеон Святополк, князь Четвертинский, милостию Божиею православный архиепископ, митрополит киевский, галицкий и всей России, епископ луцкий и острожский.

Всім відати хотящим духовнаго и свіцкаго стану преложоным и посполитым людем церкви святой восточной и нашего смирения в Духу Святом возлюбленным и послушным сыном, Божое и наше архиерейское препославши благословенне, извістно творим: Иж мы, пастырь, стосуючысь впрод до волі ясневельможного его милости пана Иоанна Самойловича, гетмана Войск его царского пресвітлаго величества Запорожских, року 1681 выраженной, яко теж и до листу року 1684 ясне в Богу превелебнаго его милости отца Лазаря Барановича, епископа черніговского,

на тот час блюстителя катедры митрополии Киевской, выданного, которые нам, пастыреві, презентовав честный отец Христофор, пресвитер церкви греческия в Ніжині обрѣтающася, просячи усердно нас, нынѣ належитаго пастыря, о подтвержении свой вольности. Мы же, склонившия на его прилежное о сем моление, пастырски оныя ствержаем сим листом нашим и благословляем, абы он, вышменованный иерей, яко истинным прилежанием старающийся от початку около того місця святого церкви греческия святого архистратига Михаила, ни от кого не имѣл жадное перешкоды, якобы могл спокойное застаючись при храмі вышреченном, архиерея небеснаго молитвовать о крѣпкой державѣ их царского пресвѣтлаго величества о побѣді на враги и о умирении всего мира. Извѣстнаго же ради всѣм свидѣлства дано ему сие наше рукоподписанное и печатію нашею архиерейскою запечатанное писание в катедрѣ нашей святыя Софіи митрополитанской киевской року 1687 мая 1 дня.

На копии тако: Гедеон Святополк, князь Четвертинский, православный архиепископ, митрополит киевский, галицкий и всея России, епископ луцкий и острожский, рукою власною.

Прописанныя копии грамот архиепископа Лазаря Барановича и митрополита Гедеона Святополка Четвертинского хранятся в архиве киевской духовной консистории между делами за 1766 год.

Протоиерей Петр Орловский».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – №. 3480. – Копія початку XIX ст.)

№ 20

1687, листопада 18 (8). – Батурин. – Універсал генеральних суддів Михайла Вуяхевича та Сави Прокоповича.

«Их црского прсвтлого велчства Войска Запорозкого судіи енералние, Михаїл Вуяхевич, Сава Прокопович.

Вам, п. сотникови шаповаловскому, атаманови и войтови тамошнему, так сотні тоее атаманови сілкому и войтови и всѣм обывателем николаевским, сим писаньем нашим тепер и в потомные и пришлые часы ознаяуемы, иж славетный пн. Тимофій Костантиневиц Забіла, козак и обывател борзненский, ставши перед судом ншим енералным, а показавший запис купчой на млын ве двоих колах и каменях мучных и на половицу греблі, лежащее на реци Борзнѣ в селѣ Николаевцѣ, од чотирох братьов рожоних именем Прокопа, Паска, Леска, Яцка Анъдреенков, мелников и обывателей миколаевских, данный и речоному п. Тимофію на тые купным правом за пятсот золотих набытие добра служачий, а жебы той запис и посессия его на тые добра ку волному уживаню и шафунку была властію судовою змоцнена и потвержена пилко просил того и домовлялися, що теж на аффектацію свою з прихилности судовой отримал. А жебы и он тракт тот, в записи положонный, был додержан о продажи другое половици греблі и млына, такого межы обома сторонами, а до того, жебы в участистве той гребли без перешкоды спокойное жыли, приходи, належитые мелником, уживали под закладом выни до скарбу войскового такое ж сумы, за якую добра тые проданы. Суд того варует тою судовою нинешнею інформацією, которую для певности ліпшой есть сторонѣ требующой под печатю судовою дана.

В Батуринѣ ноев[рия] 8 рок 1687.

Звышменованные судіи войсковые енералные.

Справа потвержоная п. Тимофія Костантиневича на млын кулный Николаевский».

(НБУВ. – IP. – Ф. I. №50914. – Тогочасна копія)

№ 21

1688, грудня 2 (листопада 22). – Козелець. – Лист київського полковника Костянтина Солонини до архимандрита Феодосія Углицького.

«Висоце в Бгу превелебный мсць отче архимандрито елецкий черниговский, велце мні мсц. отче и ласкавый здавна добродію.

На килкокротні превелебности вашой афектації, а особливо на сей до мене от превелебности вашей лист, писанный, в котором превелебност ваша змінковати

рачил, же в Серединце триста подимья остане, а все козаки, а другие поддани мои, а монастырских и десятка не маш подданих, зсилалем для ревизи так козаков, мешан и подсуздков, сотника моего козелецкого до Серединки, Надиновки, Копачовки и Сеножацкого, однак не так нашлося, як превелебност ваша писал, що и десятка подданих не маш, то в Серединці нашлося подданих сорок без одного, в Надиновці – болш десятка, в Копачеві – сім чоловіка, в Сіножацкой – пятнадцат, которие повинуются мнастиреви. Тих я, як превелебност ваша пишеш, в поданство собі не привлащалем, ані покажется тое, абы мні якое послушенство, албо роботизну, робили, так и тепер их не зневолюю, але под владіние их самых и подсуздки (которих и реестр, як много в яком селі остане, послаю) превелебности вашей подаю: як сам превелебност ваша изволит, так имы владій, тилко за товариством войсковим превелебности вашей прошу: не рач, превелебност ваша, до них интересоватися и собі в подданство примушати, бо любо не кажен против себе бил у войску, однак одного был отец, другого – брат и послуга войсковая з них отбувалася и трудно их маю з реестру войскового выписовати и в повинност міскую отдавати и было бы то над право и давные козацкие волности, которих и их црское прстлоє влчство ні в чом не нарушает, а как міщане в своей повинности, а козаки в своей козацкой волности здавна зоставали, так и тепер нехай останаю. И я, як з превелебности вашей заводу не мілем и тепер не хочу и не зычу, але давному неотмінному добродійству и млствам стым полечаюся, зостаючи превелебности вашей, м.м. пна и добродія, во всем зичливый в Дху Стом сын и слуга

Костантин Солонина, пол[ковник] Войска их царского пресвітлого величества Запорозкого киевский.

С Козелца, ноевриа 22, 1688 року.

На другому боці: Висоце в Бгу превелебному его млсти гсдину отцу Феодосию Углицкому, архимандритові елецкому черніговскому, игуменови видубицкому киевскому, моему велце мсцвому пану и добродієви, належит. М.П.

Ишою рукою: Дانه подсуздков козац[ких] в Серединце до монастыря Елец[кого].

(НБУВ. – IP. – Ф. П. – № 27669. – Копія 20-х рр. XX ст. Запис: «Київський Центральний Архів, документи монастирів, № 807»)

№ 22

1688, грудня 25 (15). – Козелець. – Лист київського полковника Костянтина Солонини до архімандрита Феодосія Углицького.

«Висоце в Бгу превелебний мсці отче архимандрит елецкий черніговский, мой велце мсці отче и ласкавий блгодітелю.

Листовный вашей превелебности, м.м. отца и благодітеля, аффектаці, через велешного в Бгу отца Сіюмашка ко мні принесеной, чинячы досіт, яко в той же реестр, котрим у владіне подсуздков именно далем обители стой, казалем приписати, яких належало и подсуздков серединских, так и писалем до атамані серединского и надиновского, абы оны до тых юж подсуздков, вашей превелебности реестровне даных, не міли діла и жадного им не чинили загадованя, так же, жебы атаман серединский слушную з тих козаков учинил управу и каранье, котории якобы старушка, городничого серединского, и слугу мнстрского важилися бити, приказалисмо сурово и жебы обидва тие атамани серединский и надиновский вперед постерігали того пилно, жебы там жаднии не діялися збродні, в чом бы вашей превелебности и нам не наносилася турбація напрасная, але жебы все мірковали промежку собою: если будет козак винен в яком діле, – повинен без жадной отволоки атаман чинити справедливост, а если мужик винен будет, – отец городничий визволяти будет своего мужика не повинен от справедливости, на що поволнійшого часу и отвористо нше писмо до тих сел обіцуюем видати. А тепер, будучи велце забавним, неотмінной назавше поліцаюся вашей превелебности, м.м. отца, приязні, ласце и молитвам стим вручаюся.

Вашой превелебности, м.м. отца и добродія, зичливый всіх добр и слуга поволный.

Костантий Солонина, пол[ковник] Войска их царского пресвітлого величества Запорозкого киевский.

З Козелца, декаврия 15 д., року Божого 1688.

На другому боці: Висоце в Бгу превелебному до его милости господину отцу Феодосию Углицкому, архимандриті елецкому чернігівському, моему велце мсцівому отцу и ласкавому благодітелю, честно. М.П.

Ишою рукою: Придане подусід[ков] козац[ких] до монастиря Елец[кого] в Серединце».

(НБУВ. – IP. – Ф. П. – № 27671. – Копія 20-х рр. XX ст. Запис: «Київський Центральний Архів, документи монастирів, № 808»)

№ 23

1688, грудня 21 (11). – Салтикова Дівиця. – Лист дівицького сотника Йосипа Шендюха до архімандрита Феодосія Углицького.

«Ясне в Бгу превелебний мсці отче архимандрите чернігівский, а мой отче и блгодітелю.

Здравия телесного, найпаче душевного спасення от Хрста владки превелебности вашей, отцу и блгодітелю моему, зичу. Любо пишеш, милост твоя, до мене сторони козаков компанских, абым оних извел ис станції овдіевской члвка трох, теди я казалем оним козаком оттол изийти двом, а двом там зоставати на станції. По указу его млсти пана полковника нашого и подусідков козацких казалем з охотою привернути в подданство вашей млсти, абы они помочними были тим же подданым вашей млсти. А о козаку том компанским, который голову розбыл подданому вашей млсти, з оного козака я не могу справедливости дати, не належит нам, тот их же атаман компанский может з оного справедливости дати. И еще пишете, млсть ваша, жебым виписал козаків новотних, котрих нема новоуписаних козаков; любо и виписал бы, тилко ж ни одного не маш. А сторони ралцу нашого, яко не бралем, и овшем не казалем брати. Тое млсти вашей свителской до ознаймения подавши, ласце и блгословению вашему свителскому самого себе полецаю.

З Девици Салтиковой року 1688 мсця декаврия 11 дня.

Святоблбности вашей отцу и добродієви моему, найнижший слуга Иосиф Матвєевич Шендюх, сотник дівицкий, рукою.

На другому боці: Ясне в Бгу превелебному гспдину его млсти отцу Феодосию Углицкому, архимандриті Престой Бци елецкой чернігівському, отцу и добродієви моему, при униженом уклоні моем отдати належит.

Ишою рукою: Од дівицького сотника прказане атаману именем полковника ніжин[ского], абы подусідков козацких в Овдієвце подал монастиру Елецкому в подданство».

(НБУВ. – IP. – Ф. П. – № 27670. – Копія 20-х рр. XX ст. Запис: «Київський Центральний Архів, документи монастирів, № 858»)

№ 24

1689, березня 17 (10). – Москва. – Приїзд чернігівського елецкого архімандрита Феодосія Углицького.

«Малороссийские дела 1689 г. марта 17.-№ 9.

Приезд в Москву и отпуск черниговского елецкого монастыря архимандрита Феодосия Углицкого и кафедрального наместника Полуехта Росуновича с благодарением к государям от черниговского архиепископа Лазаря Барановича за присылку жалованных грамот на архиепископию черниговскую, о бытии ей в владетельстве у патриарха московского.

В доклад.

В нынешнем во 197-м году марта в 17 и день к великим государем царем и великим князем (останні 5 слів будуть передаватися скороченням – «ц. в.». – Ю. М., І. Т.) Иоанну Алексеевичю, Петру Алексеевичю, и великой государыне благоверной царевне и великой княжне (тут буде вживатися таке саме скорочення. – Ю. М., І. Т.) Софьи Алексеевне, всеа Великия и Малыя и Белья России самодержцем (цей титул пропускається. – Ю. М., І. Т.) приехали черниговского Елецкого монастыря архи-

мандрит Феодосий Углецкий да черниговского архиепископа Лазаря Барановича наместник Полихт Росунович да иеромонах Матфей Казнадей (*очевидно це треба писати з малої літери, бо «казнодій» означає «проповідник».* – Ю.М., І.Т.) да иеромонах Иполит, 3 человека дьяконов, да монах Инокентий Щирский, 12 человек слуг, 5 человек челядников. Да с ними 18 лошадей.

А что им великих государем жалованья на приезде в приказе дать и поденного корму и питья давати и о том выписано на пример.

В прошлом во 194-м году к великим государем был в приезде киевского Михайловского Выдубецкого монастыря игумен он же Феодосий Углецкий, да с ним казначей иеромонах Феодосий, уставщик иеромонах Авксентий, 2 человека слуг, 3 человека келейника, да с ним 6 лошадей.

Великих государей жалованья на приезде в приказе дано на харч денег 4 рубли да питья 3 ведра вина двойного, в ведре вина простого, 8 ведер меду вареного, 20 ведер пива. Да поденного корму и питья давано им: игумену Феодосию денег по 5алтын, питья по 3 крушки, меду вареного, пива по тому ж; иеромонахам и дьякону по 2 алтына по 4 денги, питья по 2 крушки меду, пива по тому ж. Слугам по 10 денег, питья по 3 чарки вина, по крушке меду, по 2 крушки пива. Келейникам и челядникам по 4 денги, питья по 2 чарки вина, по крушке пива человеку на день.

Да в прошлом меду во 188-м году блаженные памяти к ц. в. Феодору Алексеевичю были в приезде Киево-Печерского монастыря наместник Варлаам Ясинский да печерский блюститель Паисий, 3 человека монахов, 15 человек служек, 20 лошадей.

Великих государей жалованья на приезде дан в приказ денег 7 рублев. Да казенного корму и питья давано: наместнику денег 7 рублев по 4 алтына, питья по 3 крушки меду, пива по тому ж. Монахам денег по 2 алтына, питья по крушке меду, по 2 крушки пива.

А как они великих государей очи видели и на приезде и на отпуске у руки были, и в те дни давано им корм и питье с поденным вдвое. Да им же давано корму по возу сена да по четверти овса на 10 дней лошади. Да для вечерowego сиденья на свечи по 10 денег на сутки. А ныне ц. в. Иоан Алексеевич, Петр Алексеевич и ц.в. София Алексеевна о даче того великих государем жалованья вышеупомянутым архидиякону и наместнику со всеми при них будучими людьми что укажут.

197-го марта в 18 день по указу ц. в. Иоанна Алексеевича, Петра Алексеевича и Софии Алексеевны царственные большие печати и государственных великих и посольских дел оберегатель ближней боярин и наместник новгородский князь Василей Васильевич Голицын с товарищи приказали дать их великих государем жалованья черниговского Елецкого монастыря архимандриту Феодосию Углецкому да черниговского архиепископа Лазаря Барановича наместнику Полихту Росуновичу со всеми, при них будучими, на приезде в приказ на харч денег 4 рубли да питья с отдаточного двора 3 ведра вина двойного, в ведре пива простого, 8 ведер меду вареного, 20 ведер пива. Да им же давати поденного корму и питья с приезде их марта с 17 числа, покаместа они на Москве побудут, архимандриту Феодосию денег по 6 алтын, питья по 8 крушки меду вареного, пива по тому ж, наместнику денег по 4 алтына, питья по 3 крушки меду, пива по тому ж, да иеромонахом Матвеем да Иполиту по 2 алтына по 4 денги, питья по 2 крушки меду, пива по тому ж; 3-м человекам дьяконом да монаху Инокентию Щирскому денег по 2 алтына, питья по крушке меду, по 2 крушки пива, 12 человекам слугам денег по 10 денег, питья по 3 чарки вина, по крушке меду, по 2 крушки пива, 5 человекам челядникам денег по 4 денги, питья по 2 чарки вина, по крушке пива человеку на день. А как они на приезде и на отпуске великих государем у руки будут, и в те дни вместо стала дать им корм и питье с поденным вдвое. Да им же давати для топления палат и варенья еств архимандриту по 4 воза, наместнику по 2 воза дров на неделю, за воз по 2 алтына по 2 денги, да для вечерowego сиденья на свечи по 10 денег на сутки. Да им же давати конского корму на 18 лошадей по возу сена, по четверти овса на 10 дней лошади, за воз сена по 10 алтын, за четверть овса по 7 алтын. Денги давати из приказу Малыя Росии, а питье с отдаточного двора и о питье в приказ Большие казны, а о корму дать к росходу указ. Диак Василей Бабинин.

197-го апреля в 20 день по указу ц.в. Иоанна Алексеевича, Петра Алексеевича и Софии Алексеевны царственные большие печати и государственных великих и посолских дел оберегатель ближний боярин и наместник новгородский князь Василий Васильевич да боярин князь Алексей Васильевич Голицын с товарищи приказали дать их великих государей жалованья черниговского Елецкого монастыря архимандриту Феодосию Углицкому да черниговского архиепископа Лазаря Барановича наместнику Полиехту Росуновскому со всеми, при них будучими людьми, на отпуске архимандриту Феодосию денег 12 рублей, объара 5 аршин, байборек да камка мерою по 10 аршин, пара соболей в 5 рублей; наместнику Полиехту денег 9 рублей, камки 10 аршин, также 5 аршин, пара соболей в 3 рубли, да иеромонаху казнодею Матфею денег 5 рублей, камки 10 аршин, сукно английское, пара соболей в 2 рубли, да другому иеромонаху денег 5 рублей, сукно английское, пара соболей в 2 рубли, 3-м человекам дияконам да монаху денег по 3 рубли да по сукну аглинскому, всем мерою по 5 аршин человеку, да по паре соболей по полтора рубли пара; 12 человекам слугам, 5 человекам челядникам по рублю да по сукну амбурскому по 5 аршин человеку; да им же дать в дорогу поденного корму на 10 дней по тому ж, почему им давано на Москве, да питья 3 ведра вина двойного, 6 ведер вина простого, 10 ведер меду, 20 ведер пива, и о том по приказам послать памяти, а к расходу указ диак Василий Бабинин.

197-го апреля в 13 день по указу ц. в. Иоанна Алексеевича, Петра Алексеевича и Софии Алексеевны царственные болшие печати и государственных великих и посолских дел оберегатель ближней боярин и наместник нагородцкий князь Василий Васильевич да боярин князь Алексей Васильевич Голицын с товарищи приказали купить в ряду книги пролог обе половины во весь год, 2 ленты опшие на дачу великих государей жалованья черниговского Елецкого монастыря архимандриту Феодосию Углицкому в Елецкий монастыр; а по уговору за те книги дати книжного ряду торговому человеку Ивашке Максимову 10 рублей из приказа Малыя Росии. Записать и деньги за тое покупку выдать с розпискою».

(НБУВ. – IP. – Ф. 121. – №. 94. – Арк. 201– 209. – Копія кінця XIX ст. Оригінал знаходиться: РДАДА. – Ф. 124. – Оп. 1. – 1689 р. – № 9)

№ 25

1689, вересня 16 (6). – Батурич. – Лист генерального хорунжого Івана Ломиковського до полковника Іллі Новицького.

«Мні велце мці пне полковнику охочокомонний, мой велце мсці пне приятелю любий куме и брате.

Респондуючи поважному до мене от в. мст. пна писаню я (?) бым певною о щасливом и помисльном з Москвы ясневелмож[ного] добродія, его мил. пна гетмана, повороті, в. м. м. пна упевнити відомстю. Только ж еще и сам на сей час не маю відомости: якого дня виехал и для того послалем сегодня умисльного козака в Сівск для подлинной відомости и за тоєю оказиею пишучи, лист в. м. м. пна з инними листами до ясневелможного добродія послалем. Прето скоро отберу відомост о добродійсном (?) з Москви виїзді и в. м. м. пану переслати оную не запомню. За сим тобі, гсдр мой Илля Федорович, много чолом бью.

З Батурина 6 д. септемвра 1689 року.

В. м. м. пну зичливий приятел, кум, брат и слуга их црского пресвітлого велич[ества] столник Войска Запороз[кого] хоружий генерал[ний] Ломиковский.

Адреса: «Его мил. пну Гелияшові Новицкому, моему велце мцівому пну коханому кумові и брату».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 13963. – Оригінал, завірений печаткою)

№ 26

1689, грудня 25 (15). – Козелець. – Лист київського полковника Григорія Карповича-Вольського до архимандрита Феодосія Углицького.

«Висоце в Бгу превелебний мсці отче архимандриті елецкий черніговский, мой велце мосцівий отче и блгодітелю.

На поважну вашу превелебности, м. м. отца и блгодітеля, аффектацію засылаем я в маетности вашей превелебности пна сотника козелецкого из другим товаришем на розиск, абы извiсно было досконале, з якої сторони, чи з войскових людей козаков, чи з подданих вашей превелебности монастирских чинятся ростирки и непокое домовие. Теды мої посланние яко, хвала Бгу, жадних там не знайшли непокоев, от козаков подданим монастирским діючихся, так смирно оттол к нам повернулися. А сторони річки Жидовки в селі Надиновце, яко не мілем еще з ней жадного и найменшого пожитку, так и не мію, и поневаж она пред тим належала до стой вашей обителі, то и тепер и я того не отмовлятиму. О млинку теж, на той же ріце стоячом, докладая вашей превелебности, иж на войсковом козацком місцу давном ест постановлений за блгословителним отцом преставлщагося в Гсді блженной памяти высоце в Бгу превелебного его млсти господина отца Иоанникия Галято вского, архимандрити с. обителі вашей, и по том листі виданом мні фундушу от бывшего гетмана, о яком обширній за презенталним повиданем ся розговорил лагодне з вшею превелебностью. Яновецкого (?), же перед нами на сей час не згодилося при бытности посланого вашей превелебности законника, теды, распитавши, яким правом он держит млынок, дам знати вашей превелебности обширне. Зменшеня в селіх вашей превелебности не можно, хоч бысмо ради учинити, компанцов, поневаж згола нігде их діти: всуди их у нас ест много в полку, люб и проездами шляховими великая людем чинитья кривда непереставними. Такую на виражение од вашей превелебности листовне пункта чинячы реляцію, молитвам стим и давной приязні и ласце вашей превелебности, м. м. отца и блгодітеля вручаюся.

Вашей превелебности, м. м. отца и блгодітеля, всіх блг зычливий и поволний слуга их царского пресвітлого величества Войска Запорожского кивский полковник Григорий Карпович Волский.

З Козелца декаврия 15 д. року 1689.

На другому боці: Высоце в Бгу превелебному его милости господину отцу Феодосію Углицкому, архимандриту елецкому черніговскому, моему велце ласкавому отцеві и блгодітелеві.

Ишою рукою: О річці в Надиновці Жидовці, монастиру служачой».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 27672. – Копія 20-х рр. XX ст. Запис: «Київський Центральний Архів, документи монастирів, № 836»)

№ 27

1690, лотого 16 (6). – Борзна. – Скарга Мотрі на Феодосія Гугуревича, ігумена Свято-Преображенського Максаківського монастиря.

«Справа на отца Кгукгуревича игумена Максаковского виписаного есть.

Року 1690 мсця феврала шостого дня.

На врадї борзенском козацком сполне и міском перед нами, Тарасом Забілою, сотником, Петром Макаровичом, атаманом городовим, Филипом Нагорним, войтом и бурмистром, ставши очевисто Иван Шкута, стадник мнстра Максаковского устне, явне и доброволне визнал и обявил річ такую, иж якобы превелебний отц Феодосий Кгукгуревич, игумен мененного мнстра, препомънівши боязнь Бжию способом нижей виражоним Мотру, дівку в дворці монастирском в той час мешкающую, сміл паненства позбавити и п[р]ез немалое время беззаконное сполкованье, міваючи на штетечную по всей час ему воли утіху, як хотіл, важился заживати. Которую то оного стадника мову мы, урад вишменованій, вислухавши, а уваживши, иж такovie на таквих особ жалобы и протестации до ураду и суду ншого не належат. Так сюю справу лимитовалисмо, оповідаючи стадникови, иж кому кривда діется, той сам может права шукати. Прето и она, Мотра, прибувши в Борзну и сама собою ставши перед нами, устне, явне и доброволне на себе и на отца Кгугуревича так признала, иж отц игумен Кгукоревич поневаж мене збавил паненства, що так сталося. Поки мовит до мене велят (?) свою явне в ден отц игумен посилав якобы для якого діла мене потребуючи през Ивана Куделю, през хлопца свого упокоевого Иванъця и през Ивана Великого, поки аж запровадили мене и гвалтовним способом учинил там уже, зараз напавши,

зо мною сполковане и не одпустил мене скоро и овшем держал мене при собі таємне в келіи для вшетечного гріха. А обіровал (*описка, слід читати «офіровал» – Ю.М., І.Т.*) мні так паненства, яко и по волности велце ласкавую нагороду. Едним словом (...) *шол зо мною мажучи мене и себе гріхом тілесним місяцей килка, яко нижей повім. Под час бытности ясне в Бгу преосвещенного его млсти архипастира ншого Лазара Барановича у Максакові на празник Преображення Господня отц игумен послал до мене челядника свого, которий убравши мене по панської науці у челядние сукьманы и у боти жолтые місто пахолка до келіи игуменской запровадил. А так он, отц игумен, зараз учинивши зо мною сполкованье, тримал мене дний килка при собі, аж его млсти отц архипастир з мнстра поехал. По его зас архипастирской млсти одізьді килка дний згодивши, знову взяв мене до намету монастирского и чинил зо мною гріх тілесный по своій волі, аже бым була поволна ему. Такий страх прекладал мні на очи, же през тую ж, мовит, челяд мою секретную утоплю албо забю тебе, ежели похоти моею не будеш чинити, а так мусілем ему подлічати. Потим, кгда отц игумен постеріг, же я вшетечное от него понесла бремя, усиловне за виньника Марка Тирского замуж мене видал. Еднак бідний муж мой нікди зо мною не міл малженської воли, бо и по шлюбі частокрот як хотіл през тих же зводников слуг своих отц игумен до покою своего бърал мене обеззаконно мною ся пахъвил, ледво по так усиловном, а праве мало не щоденним сполкованю. Подобно побоявшись караня Бжого и срокого а посполитого на такихих блудьником ферованного права, виправил мене до села Ховмов до моих крвних. Одтоль она, Мотра, прибувши в Борзну, а хочачи страченя паненства своего од отца игумена одержати нагороду, а стоячи перед нами як доброволне признала, так мы, урад вишменений, его млсти пну Стефану Петровичу Забіли, полковникови Войска их црского пресвітлого влчества Запорозкого ніжинському, ведлуг належной в том нашой повинности попрезентовавши, слово в слово в книги ратушние борзенские велілилсмо записат, што есть и записано.

(НБУВ. – IP. – Ф. I. – № 50910. – Оригінал?)

№ 28

1690, лотого 26 (16). – Свідчення Івана Куделі, монастирського челядника.

«Року 1690 февраля 16 дня.

Як за увідоменьем певним узнавшись игумен Феодосий Гукгоревич, що поважная особа духовная од архипастира ншого Лазара Барановича з Чернігова его млсти отца Крщоновича, игумена ілинского, з иншими особами поважными до Максовского мнстра присланих, будучих для певное иньквізицией в доложеною справу дукоментальной о замордованю отца иеромонаха Гавриіла. [И]ж то зараз игумен Кгукгуревич тое ж ночи против неделі числа мениного Ивана Куделю з Савькою, вірною челядю, у покоевого по отца Димитрия его мл. игумена Николского батуринаского, и за одну тую ноч повернулися з батуринаского мнстра до Максаковского. Тилко сей Иван Куделя пристал с конем и упился. Которого Ивана Куделю, вірного слугу, опознавши у Ховмах, здибали на отшибе у одного подданого Мірона члвка и там за роспитом признался о своем діле. Про що так прудко ездил (по росказаню игумена своего) и так як припроважен Иван Куделя у Борзну, то доброволне признавал без жадное вонтпливости на игумена максаковского, якого часу и яким фортеlem на вшетечний учинок Мотру дівку до себе через Ивана хлопца, Ивана Великого у покоевих своїх впрод через Рикуню (?) бабу, ставши наметом у футора подли хати. В то[й] час звел ее и позбавил, мовит, паненства. А себе Иван Куделя вимерает. Хоч знал, мовит, о шпетном, нікому не сміл повадити (*описка, має бути «повідати» – Ю.М., І.Т.*) того явного учинку но злого и всі причини, на котором містцу облудние чинил. Ведлуг першое иньквізицией як Мотра вшетечница доброволне признавала, так и сей Иван Куделя, слуга игуменский, еще и болшие признает учиньки и поступьки злоявние на игумена Кгукгуревича, же, мовит, безпечне, кури печение з маслом и голубы смажение уживал, а тот ему по уживаню Савка, челядник упокоевий, хоч купуючи готует, хоч усі монастирские знают о том, да нелзя говорити, кгдаж дался каждому з наших, як отца Гавриіла у перший раз через приказ игуменский тот Савка нещадно

збыл, то товим того часу чи боячись (Бга) кого ні сто мушкетов, оруже манастирское, слосаром напотогово певную приказал оханьдожовати и сторожу щоденно и ночу міти, так признает сей Иван Куделя: +».

(НБУВ. – IP. – Ф. I. – № 50910. – Оригінал (?))

№ 29

1690, травня 16 (6). – Чернігів. – Грамота Лазаря Барановича, чернігівсько-го і новгород-сіверського архієпископа.

«Лазар Баранович, млстию Бжию православный архієпископ черніговский, новгородский и всего Сівера.

Всім відати о том належне потребующим рыцарского стану и міского так преложонным, яко и посполитым, нам в Дсі Свтом возлюбленным и послушным сном при засланю архієрейского блгословения ншого ознаймуем, иж міючи мы, пастыр, з премилостивой ласки от црского пресвітлого величества и ясневелможных рейментаров Войск Запорозских наданіи нам до архієпископией ншой Черніговской отчины в ключу Новгородском з розними кгрунтами, лісами, сіножатмы и річками, межи которими річками, в кгрунтах нших пастырских пливучими, уподобавшы себі місце для збудования млына способное на річці Ивоті пан Лазар Матвіевич, значный обывател воронизский, вносил свою до нас, пастыра, прозбу през сна своего, пречестного отца Иосифа, протопопа воронизского, абы ему волно было на вышреченной річці власным своїм коштом млын построіти. З которого млына, поневаж в кгрунтах нших пастырских міється фундувати, повинен будет половина розміров мелницких до двору ншого пастырского отдаватися. При которого то фундуша прозбі вымовил себі, абы юж волным был мененный пан Лазар Матвіевич так от поколіцизны, яко и покабанцизны. Мы теды, пастыр, склонившыся на его, пана Лазара Матвіевича, покорную прозбу, казалисмо выдат сей нш ему на то фундуш, абы волно ему было безпечне тое діло сооружати и з него пожитковати. В котором его предсвятю абы жадной так з рыцарского совіту, яко и посполитого, не было перепоны и турбациі, пастырско под неблгословением ншым варуем. А для ліпшой того твердості фундуша при печати ншой архієрейской рукою власною ншею пастырско подписалисмыся.

В катедрі архієпископией ншой черніговской року 1690 мсця мая 6 дня.

Рукою власною».

(НБУВ. – IP. – Ф. I. – № 50926. – Оригінал, завірений печаткою і підписаний Барановичем)

№ 30

1690, травня 17 (7). – Борзна. – Справа про крадіжку худоби й коня.

«Року тисяча шестсот девяностого місяца мая семого дня.

Справа отца Феодора, сщеника Ивана городского, о покраденю худоби и коня. На враде нашом борзненськом так козацком, яко и міском.

Кгды постановившыся отц Феодор, священник ивангородский, впрод закладаючи скаргу свою, як ему негда сталася о стой неделі у вовторок перед ярмарком (...)* борзненском, в дому его ув Ивангородиши через наймита Яцка Потовченъка, борзеньского родимця, котрий препомнівши боязнь Бжию и посполитое право срокое без бытности отца Феодора, под час ночное добы оный злочинца вирубавши стелю, и уліз зверху в комору злодейским своим фортеlem, скрал немалую худобу, як именует отц Феодор, же готових грошей коп 9 без семи шагов, женских кошул добрых три, серпаньков чтири нерозърізанных, срібних гапликов пар тринадцат, ланцужки сребнье от кунъгуша, чарку сребрную зламаную, при той же худобі и коня украл рижого. Про то за оповіданем и за скаргою першою тот злочинца не зиман и не опитано нигде, леч за упрошенем од отца Федора, иж будучи Матвейкови (...)* крамар и жител наш борзненский з инъшими людьми нашими в ярмарьку черниговском на стога Прокопия 20 июля там опознавши того явного злочинцу Яцка, доложили о нем поважному урадови тамошнему и взят был тот злочинца до вязеня, потом и

каран нещадно публиці (бо был уже и в Борзни приправлен о злодейство). На той кари признавался до попелненого першого своего злого учиньку и до сего другого також, як мовит, у отца Феодора всі тие мененные річи забрал в комори и з двора коня украл. Кгдиж, мовит, того коня, перестрашоним будучи, под Загоровкою в полю оставил, а тие едны річи в Борзне з иньшим товариством позаймовал, а потом якобы Мартину Проскурьченку дал до схованя, тим его опотварил и обелжил, тое при(...)* и поволене на Мартина Проскурченька од ураду черніговского со всем виписаное. Кгды донеслося оное писмо к нам у Борзну (тилько то недобре, же злочинца з черніговской турми утекл) того ж року мсца авьгуста 4 числа за повторним обжалованем отца Феодора, то взглядом, же без лица, тилко поволане через (?) злочинцу на Мартина Проскурченька нанеслося.

То мы, урад борз[енский] засівши у судовом дому, наказалисмо абы Мартин, отца Федора за всі шкоди погодил, то за упрощенем людей зацних мешчан борзненских Васил Москалец, Васил Яловий, Пилип Клекотовской, солдат Якименко, Михайло Ніс, Дмитро Чорниш, котрие нибы порукою ставали, же ні в чом, мовят, Мартин злочинстви ие был подизренный. С которими людми на том упростили отца Феодора и дал Мартин клячу з лошам у осми копах зол[отих] пят грошей, а злочинцу и (?) помененого, иж повинны зобополне поисковати. Про то мы, урад, то их зезнане зе предложеном мешчан вислухавши, оную скаргу до книг міских чорних веліли записат, що ест и записано.

(НБУВ. – IP. – Ф. I. – № 50918. – Тогочасна копія)

№ 31

1691, квітня 18 (8). – Борзна. – Купча.

«Року тысяча шестсот девяност девятнадцат первого місяца апріля дня осмого.

Купля млына отца Василия Григориевича, свщника троецького, у Юска, Дмитра Водовозеньков.

На враде нашем борзненском перед нами, Тарасом Тарасовичем Забілою, сотником, Петром Макаровичем, атаманом городовим, Иваном Ярмолевичом, войтом, Савою Даниловичем, бурмистром, и при многом товариству и мешчанах при том будучих, як постановившия очевисто, Юско, Дмитро Матвієньки Водовозовичи, родные братья жители борзенские, бывшие мелники греблі, лежачое на реці Борзенці, мененное Кустовское, ясне, доброволне и явне без жадного усилованя признали, иж маючи природним правом отчистим тоей мененной греблі половину з млыном долним лотоком з двома колами и камінми мучнимы (котрой то греблі половину и до млына потребно з приналежним начиням желізным, также с хатою, дворцем, по половины огорода и гаю, там же лежачого близко млынов, тот гай на поправу всей греблі належит до гаченя, як Матвіевой бывшой части), так й Кирияновим небожчиковским потомком, писмами обдаровано ест. Опрот того млына од поля стоячого и половины тоеж лежачое греблі, ні в чом никому не интересоватися, бо тилко Матвієньки Водовозовичи Юско и Дмитро, свой млын власный уживаочій з половиною греблі, не пенный и в жадной суммі небожчиком Матвієм, отцем их, и ими, потомками, нікому ни в чом не был заведенный. Котрого то млына з доброй воли своей продали пречестному гспдну отцу Василию Григориевичу Величковскому, свщеннику свто Троецкому, намістьнику протопопі Борзненское за певную сумму и готовне піязи, то ест за тысячу золотих сполна. Которую то сумму одличивши и до рук своїх одобравши, зрекалися уже Водовозовичи млына своего, и сим доброволным записом ствержали в моц таковую подаючи, иж волно, мовят, при честном отцу Василию Величковском тим млыном, як своим власним, владіти завідоват и на том застаючи посессором на свой ліпший пожиток оборочат, на вічност уживат с притомностю и с потомки своїми, по них походячими. А уже Юско, Дмитро себе самих, малжоньков, потомков и всіх кривных своїх, близших и далних, у вічност пускаючи и себе отдаляют и варуют, абы до того млына и половины греблі нихто з них жадного уступу и упоминку міти не повинні. А если бы хто важился в тую продаж на одмов близкостю доходит, таковой тое ж суммы вышъреченной до скарбу войскового судові

поважному и належному урадови міському подпадаючий вині, под заложеньним их сторон сто золотих албо в совито платиты неопустъні будет.

Урад, вислухавши добровольного зезнання продажы и куплі, то на жаданье их до книг ншых міских борзненских принявши, велілисмо записат, што ест и записано».

(НБУВ. – ІР. – Ф. І. № 50913. – Тогочасна копія)

№ 32

1691, липня 12 (2). – Борзна. – Справа про крадіжку бджіл у Хвеська Солодкого.

«Року 1691, 2 июля

О покраденю пчол у конашовского жителя Хвеска Солодкого.

На вради нашем борзненском, постановившиися очевисто жалобник на имя Хвеско Солодкий з притонним значним козаком Борисенком, же (?) жители конашовские, оповідали й скаржилися о шкоді сталой покраденю з ліса уля едного з пчолами и взявши, по(...)*, же ему тая шкода сталася через Ивана Мірочника, котрий мешканцем был од килко літ конашовским и оний на житло вибралъся до села Адамовьки и был помежником тот Иван Мірочник и тим мимоходом своим, о тих пчолах знаючи, з улем узял своим фортеlem злодейским и донесши в село Адамовьку, до Семена, роженого брата своего, тые пчолы з того уля краденого перегнал у свой инший, а тот улей у (...)* сховал. А кгда за тим пошуком прислїдивши и дойшли того слухним доводом, при тих же людех, жителех адамовских, як знайшли улей в землі то оголосили свідочним (?) обложилися, того ж часу и явние злочинцы Иван и Семен при том же же лицу поставлены были и стали за свой ексес (?) злий учинок шкодуючи, Хвеска просити и оным злочинцам через тих же жителей адамовских пофолкговано, то тим часом, понехавши худобку утиклы проч. Аже кгда справа конец свой міла узяти, за тим не стало кого правом за(...)* карати, тилко до далшого зискана злочинцов, азалибы могъли зымани, велілисмо записат».

(НБУВ. – ІР. – Ф. І. № 50914. – Тогочасна копія)

№ 33

1692, серпня 10 (липня 31). – Прилуки. – Універсал прилуцького полковника Дмитра Горленка.

«Их црского прстлого влчства Войска Запорозкого прилуцкий полковник Димитрий Лазаревич Горленко.

Пану сотнику иваницкому з товариством и войтові тамошнему зо всім посполством и кожному, хто того потребоватимет відати, сим нашим ознаймуем писанем, иж респектуючы мы на давные услуги в Войску Запорозком роненые пана Ивана Яремовича Носа, знатного товариша войскового, надаем оному селце Щуровку в ключи Иваницком найдуючоеся, позволяючи з оног селця всякыми приходячимы пожиткамы корыстовати. До якого абы уже войт иваницкий болше жадного не міл діла пилно варуем того, так же войт з мешчанами вышменованного селця Щуровки абы належачое ему, преречонному пану Носові, отдавал послушенство пилно міти хочем и приказуем.

Дат в Прилуце июля 31 1692 року.

Звыш менованный полковник прилуцкий рукою власною».

(НБУВ. – ІР. – Ф. І. – № 50929. – Оригінал, завірений печаткою)

№ 34

1692, серпня 3 (липня 24) – листопад. – Москва. – Приїзд чернігівського єлєцького архімандрита Феодосія Углицького для висвяти на чернігівського архієпископа.

«Малороссийские дела 1692-го июля 24. – № 15.

Приезд в Москву черниговского елєцкого архимандрита Феодосия Углецкого для постановления во архиепископа черниговского, отпуске пожалованной ему грамоты на архиепископию и на прежние права и волности и отъезде его из Москвы.

Иван Мазепа, гетман с Войском вашего царского пресвітлого величества Запорозским, *(далі йде лист Івана Мазепи від 26(16).04.1692 р. до царів Івана V та*

Петра I, який уже опублікований по цьому ж списку: Листи Івана Мазепи. – К., 2010. – Т.2 (1691-1700). – № 45. – С.348-349)

Список с листа белорусского письма, каков прислал из Чернигова луцкого (описка, слід читати: «Елецкого»). – Ю.М.) монастыря архимандрит Феодосий Углецкой в нынешнем в 200 году июля в 29 день.

Мы, духовенство архиепископии Черниговской, игумены и протопопы и всех той епархии, желаем имети себе за архиепископа и по преосвященному архиепископе Лазаре Барановиче вместо наследника преподобнейшего архимандрита елецкого черниговского Феодосия Углецкого, на то и руками нашими подкладываем.

Писано в Чернигове в катедре архиепископской 1692-го году.

Игумен монастыря Свято-Троецкого Ильинского черниговского Лаврентий Крщонович.

Свято-Николского Рыхловского монастыря паствы черниговской смиренный игумен Лука Григорьевич.

И именем протопопов всех епархии нашае подписуюся Николай Синдаровский, протопоп черниговский, рукою власною.

Андрей Страховский, протопоп менский, сосницкий и березенский.

Илия Яхимович, протопоп борзенский, новомлинский и коропский.

7200-го году июля в 27 день пожаловали великие государи цари и великие князи Иоанн Алексеевич, Петр Алексеевич, всеа Великия и Малыя и Белья России самодержцы, и с Чернигова Елецкого монастыря архимандрита Феодосия Углецкого со всеми при нем будучими людьми, велено им давать своего великих государей жалованья поденного корму и питья с приезде их июля з 24 числа покамест они на Москве побудут, архимандриту денег по шти алтын, питья по три крушки меду вареного, пива по тому ж, трем человекам иеродияконом денег по 2 алтына, питья по крушке меду, по 2 крушки пива, писарю денег по 2 алтына, питья по 3 чарки вина, по крушке меду, по 2 крушки пива; конюшему по 10 денег, питья против писаря 13 человекам слугам по 10 денег, питья по 3 чарки вина, по крушке меду, по 2 крушки пива человеку на день; а как они увидят их государские пресветлые очи и будут у руки на приезде и на отпуске, и в те дни дать им поденный корм и питье с поденным вдвое; да им давати по шти возов дров на неделю, денгами по 2 алтына по 2 денги за воз, да для вечерowego сиденья по 10 денег свеч салных на сутки, да конского корму на 7 лошадей, по возу сена да по четверти овса лошади на 10 дней, деньгами, денгами за воз сена по 10 алтын, за четверть овса по 7 алтын, и о питье в приказ Болшие казны послать память, а к росходу в приказе Малыя Росии дать указ. Думной диак Емельян Украинцов.

7201 го сентября в 11 день великие государи цари и великие князи Иоанн Алексеевич, Петр Алексеевич, всея Великия и Малыя и Белья Росии самодержцы указали зделать к своей великих государей жалованной грамоте на государственную болшую печать, ковчег серебряной с кровлею и позолотить, которую велено дать преосвященному Феодосию, архиепископу Черниговскому и Новгородскому на архиепископию Черниговскую, и той архиепископии на прежние права и волности; а на дело того ковчеха дать серебряного дела мастеру иноземцу Якову Буду 17 ефимков ис приказа княжества Смоленского, а на позолоту того ковчеха ему ж Якову дать 3 золотых червонных, купя в ряду ис приказу Малыя Росии от росходу и о ефимках в приказ княжества Смоленского дать указ. Думной диак Емельян Украинцов.

Наше царское величество пожаловали нашего царского величества богомольца преосвященного Феодосия Углецкого, Черниговского и Новгородцкого архиепископа, велели ему дать сию нашу царского величества жалованную грамоту для того: в прошлом 7200-м году к нам, великим государям, к нашему царскому величеству писал подданный наш, Войска Запорожского обох сторон Днепра гетман Иван Степанович Мазепа, что архиепископии Черниговский епархия нынешнего времени требует прислушающаго ей в порядках церковних и во всех духовних делех управления и к тому усмотрил он, подданный наш, мужа добродетельна и в духовних правлениях искусна, а нам, великим государем, нашему царскому величеству, радетьельна, архимандрита елецкого черниговского Феодосия Углецкого и бил челом нам,

великим государям, нашему царскому величеству он, подданной наш, гетман со всею генеральною старшиною и с полковники и с Войском Запорожским, дабы по нашему великих государем, нашего царского величества изволению, тот вышепомянутый архимандрит рукоположением богомолца нашего, святейшаго и блаженнейшаго кира Адриана, архиепископа московского и всеа Росии и многих северных стран патриарха, получил власть и посвящение во архиепископы в вышеупомянутую епархию Черниговскую; а при том челобитью и тот помянутый архимандрит Феодосий Углецкий в царствующий нам град приехал. И мы великие государи, наше царское величество, выслушав то вышеупомянутое челобитье, пожаловали подданного нашего, Войска Запорожского обох сторон Днепра гетмана Ивана Степановича, и генеральную старшину и полковников и все Войско Запорожское, указали в ту епархию Черниговскую во архиепископы того архимандрита посвятить. И по нашему великих государей, нашего царского величества, указу в нынешнем 7201-м году месяца сентября 11-го дня Божиею поспешествующею милостию во святей соборной апостольской церкви Пресвятыя Владычицы нашея Богородицы и Приснодевы Марии честнаго и славного Ея Успения при нас, великих государех, во Святем Дусе от отца нашего и богомолца, святейшаго и блаженнейшаго кир Адриана, нашего царского величества, архиепископа московского и всея Росии и всех северных стран патриарха, тот избранный архимандрит посвящение и рукоположение в архиепископы на престол Черниговский восприял, и бил челом нам, великим государем, нашему царскому величеству, он, богомолец наш, преосвященный Феодосий, архиепископ черниговский и новгородцкий, чтоб мы, великие государи, наше царское величество, пожаловали ево, велели дать нашу царского величества жалованную грамоту. И мы, пресветлейшие и державнейшие государи цари и великие князи Иоанн Алексеевич, Петр Алексеевич, все Великия и Малыя и Белья Росии самодержцы и многих государств и земель восточных и западных и северных отчичи и дедичи и наследники и государи и облаадатели наше царское величество ево, богомолца нашего, преосвященного Феодосия Углецкого, архиепископа черниговского и новгородцкого, пожаловали в подтверждение и укрепление той Черниговской епархии и чина духовного и прежних прав сию нашу царского величества милостивую грамоту дать ему повелели, и при Божией помощи сею нашего царского величества грамотою ту Черниговскую архиепископию и ево, преосвященного черниговского архиепископа, укрепляем и утверждаем и впредь ево, преосвященного архиепископа черниговского, и по нем иных и ту Черниговскую архиепископию при той же помощи Божии и за предстательством Пресвятыя Богородицы в таком же соблюденни и охраненни имети хотим, в каком она была до сего времени в нашей государской милости междо великороссийскими архиепископиями первоначалною архиепископиею под благословением святейшаго Адриана, архиепископа московского и всея Росии и всех северных стран патриарха, и впредь иных святейших патриархов московских, как в церковных православных греческаго благочестия догматах, так и во архиерейской чести, и во исправлении духовного чина и церковного начала и в сохранении прав и поведений обыклых, как о том писано в прежней нашей царского величества жалованной грамоте прошлого от создания мира 7196-го году, какова дана черниговскому Лазарю, архиепископу, и как ныне в данной ему, преосвященному Феодосию, архиепископу черниговскому и новгородцкому, благословенной и ставленой грамоте святейшаго патриарха о содержании той Черниговской епархии написано. А что прежде сего неправильно к той Черниговской епархии приписаны были в присутствии Киевской митрополии протопопии Глуховская, Конотопская и Борзенская и в жалованной вышеупомянутой грамоте 196-го году по челобитью преосвященного Варлаама, митрополита киевского и галицкого и Малыя Росии, указали мы великие государи, наше царское величество, быть по-прежнему, как изстари бывало, при митрополии Киевской, а к Черниговской епархии ныне и впредь тем протопопиям в присутствии не быть; а ему, богомолцу нашему, преосвященному Феодосию, архиепископу черниговскому и новгородцкому, и по нем будущим архиепископам черниговским со всем причтом духовным Черниговской архиепископии по прежнему нашему

царского величества указу быти под благословением и послушанием во Святем Дусе у отца нашего и богомолца святейшаго кир Адриана, архиепископа московского и все России и всех северных стран патриарха, и по нем будучих у святейших патриархов московских навеки неотступно по своему обещанию, каково он учинил с надписаним руки своей при возведении своем на престол Черниговский во архиепископы во святей соборной апостольской церкви Пресвятыя Владычицы нашея Богородицы и Приснодевы Мариии честнаго и славнаго ея Успения, не отлучаяся под благословение и разсуждение святейших вселенских патриархов, и богомолцу нашему, преосвященному Феодосию, архиепископу черниговскому и новгородцкому, и впредь иным по нем будучим архиепископам, и той Черниговской епархии влаstem и под властью сущих сие наше царского величества повеление исполнять непорушимо; а наша царского величества жалованная грамота государства нашего во дворе в царствующем граде Москве лета от создания мира 7201-го году месяца сентября 28-го дня, государствования нашего 11-го году.

Великих государем жалования грамота писана на пергаменном листу, кайма и фигуры писаны золотом, в начале Божиею и государево имя по- «московский» и мыслете, так же в середине государево имя писано все золотом, а дело чернил писал в лист Посолского приказу подъячей Михайло Родостамов, подписал думный диак Емельян Игнатьевич Украинцев; запечатани государственною болшою печатью; справа подъячего Кондрата Никитина. На ковчег серебра взято из приказа княжства Смоленского 17 ефимков, на позолоту 3 золотых червонных, да кустодия и снур и варварки да объари аршин куплено из ряда.

Государь Емельян Игнатьевич, великий мой благодетелю.

Смирный богомолец, архиепископ черниговский, бьет челом со слезами благодардию твоему: умилосердися, изволь о моем во страны наша отпущении. Благочестивейшим и державнейшим великим государем, нашим царем и великим князем, их царскому пресветлому величеству, доложили; доволно бо zde пожих недель болши 12-и. А как из монастыря своего выехал я, есть уже недель з двадцать; ныне без меня в монастыре моем ведомо, что неприбыток есть всего, в епархии без меня никакой нет требующим росправы, также и дому архиерейского досмотрити некому; воистину все аки овцы суть, не имуще пастыря. Нам путь далек и зело ныне тяжел, зима наступила. А людишка мои без шуб, а иные без сапог. Сего ради покажи милость, Емельян Игнатьевич, покамест болшая не наступила зима и бездорожье.

От великих государей царей и великих князей Иоанна Алексеевича, Петра Алексеевича все Великия и Малыя и Белья России самодержцев от Москвы по городам до Калуги и до Лихвина, и до Белева, и до Болхова, и до Карачева, и до Севска воеводам нашим и всяким приказным людям. По нашему великих государем указу отпущен с Москвы в Чернигов богомолец наш преосвященный Феодосий, архиепископ черниговский и новгородцкий, со всеми при нем будучими духовными особы и мирскими людьми, всего 21 человек, а с ним посланы в провожатых до Севска московских стрельцов капитан Федор Рагульской да московских стрельцов до Калуги 5 человек. И как он, богомолец наш, в которой город приедет, и по городам воеводам нашим и всяким приказным людям велеть за ним, богомолцом нашим, от города до города посылать в провожатых стрельцов по 15 человек, также и подводы давати им по подорожным без задержанья.

Писан на Москве лета 7201ноября в 13 день.

За приписью дьяка Алексея Никитина».

(НБУВ. – IP. – Ф. 121. – № 94. – Арк. 201– 209. – Копія кінця XIX ст. Оригінал знаходиться: РДАДА. – Ф. 124. – Оп. 1. – 1692 р. – № 15)

№ 35

1695, травня 3 (квітня 22). – Мглин. – Купча.

«Року 1695 апреля 22.

На вьряди мглинском Иваном Спасенком, атаманом городовым, Кондратом Савелевичом, войтом, Анъдрием Глупъченком, городъничым, очивисто ставши Демид Якимович Упаленко и Гришъко Иванович и Осип Тунеченко, жители

білогощенския, явъне доброволне на тым признали, иж вичъне на потомныя часы продали полосу отчины у Могилках, лежащую ув обрубѣ Білогоском сумеж луцьки Пуха и уз шлях самой дороги стародубовской не пенно и никому не заведено пну Ивану Романувском[у], сотнику мглинскому, за готовую суму грошей за золотыхъ восемьдесят. З которой отчины полоски могилковской вичъне мает пн Романувский всякий мити ужыток и як всъхочет на пожиток свой повернути, продати, даровати или дармо кому отдати, волно ему самому, жонѣ, дітем и потомству его. А мы, продавцы, Демид Угаленко и Гришъка з братом Тунеченком з тоей полоски вичъне зърекаемся и уступуемо, що от сего часу не будемо мити жадной потребности и не мием. На тым мы, Демид и Гришъка, на въярѣ и писмо пну Рома[нув]скому выдали с подписом вьяровыхъ рук и при печатех.

Писан у Мглині року місяца и дня описанного.

Дописано іншою рукою: До сей купчей полоски могилковской и еще полторы полоси уступлено положение свое міючой к Білогощі по Крутий ручай. А так стало полтрети полоси, на що з книг міських мглинских и купчая видана от родител[ей...] моей и мене Владимира (?) не владания Р.(?) Романовского».

(НБУВ. – IP. – Ф. I. – № 50933. – Оригінал, завірений двома печатками)

№ 36

1699, червня 16(6).– Чернігів. – Постанова чернігівського суду.

«Року тисяча шестсот девятдесят девятого мѣсяця июня дня шестого.

На урядѣ его царского пресвітлого величества Войска Запорожского в полковом чернігівском перед нами его ж царского пресвітлого величества Войска Запорожского полковником чернігівским Евфимием Лизогубом, Юрием Затиркевичом, судьей полку Чернігівского, Николаем Крембецким, асаулом полковим, Семионом Ялинским, знатним полку Чернігівского товаришем, Мартином Половецким, атаманом городовим, Иваном Тризничем, сотником слабинским, Петром Стефановичом, сотником роїским, Климом Стефановичом, сотником білоусовским, и многих на тот час у суду будучих товаришами ставши очевисто пред судом Ничипор Губар и брат его Тимуш, ускаржался на сиомакувских жителей, иж будго они отчину, п(р)озиваемую Сіверщину, неналежне себѣ присвояти менуют бити пустовскою, на що им же так сомому (!) Губареви, яко теж и его братови посвідчили имено сие люде Пилип Турчин, жител рипцкій, и Отрох Сергіенко, жител тамошній же. А кгда на отводи стали всі громадою симакувци, еде[н] по другому сознавали под сумленем души своей, иж то их власний от килкодесят літ им служачий кгрунтик и отчина, зовемая Сіверщина. В которой таковая винайшлася з рипчанами граница, взявши от буди через Брак старосвіцкими рубежами: рипчанам лівий бок, а семакам правий бок до Олса (!), а з Олса пройшовши у Ляцкій, тими ж старими рубежами, то лівая сторона рипчаном, а правая сторона семакам от Ляцкого, а отишовши з Омглай болота, котор[ое] з одного боку граничит от Ріпок, а з др[уг]ой стороны от того ж виш описаного Браку, взявши дорогою до Настасии старости рубежами, а от Настасии в Синець річку, Сінцем річкою по правой сторонѣ Губорова отчина, а по лівой сторонѣ Семаковщина аж знову до Зомглая болота. Судътеци в той справѣ засілий, уваживши обох сторон річи, яко при них (?) сиомаковцах речоній кгрунт Сіверщину заховует, так наказует: або Ничипор Губар и брат его Тимуш и з ними ж свідки их Пилип Турчин и Отрох Сергіенко, яко турбатори напрасние, до которого часу сиділи у вязеню, а з вязеня приналежне погодили и накладѣ правние повор[...]. До которого кгрунту Сіверщини, аби реченые турбатори вічними часи не втручались, але так собі у них заживали споко[й]не, як виш помянутая граница опісивает под виною ст[а] золотих варует крипостою сего декрету.

Виш менований чернігівский полковник Евфим Лизогуб.

Сергій Затиркевич, судья полку Чернігівского.

Николай Крембецкий, асаул полковий чернігівский.

Семион Ялинский, товариш полку Чернігівского.

Марциян Половецкий, Иван Тризнич, сотник слаб[инский].

Атаман городовой черніговский.
Клим Стефанович, сотник билоуский.
Петро Стефанович, сотник роиский, рукою власною».
(НБУВ. – ІР. – Ф. І. – № 56261. – Тогочасна копія)

№ 37

1699, серпня 11 (1). – Борзна. – Судова справа.

«За сотництва Тарасова Забіли 1699 августа 1 д. Максима Бр(...)* справа.

На вряде нашем борзенском передо мною, Тарасом Забілою, сотником Войска Запорозкого на тот час будучим, Лукьяном Шевченко, атаманом городовим, Григорием Филиповичем, войтом, постановившися Максим с притомностью жони своей, на Евхима Козла ускажался и на сина его Василя в таковий способ, иж бившими в товаристве в торгувълі, меновите, мілісмо товару рогатого, яко и дробини, якосмо стали рахунок ис собою чинити под Почепом в лісі, по сварі межі нами стал и оний Василий Максима син. Не помятуючи на карност права посполитого и не жалуючи здоровья Максимового, оного сродзе избил на тілі и на члонках. Которий Максим, поважаючи собі, оного Козленка в чужих краях правом не доходил, леч до свого пра[ва] ставился, который за преконаем свідков, Василий Козленко, есть обвинений, и абы Максиму во всем угодивши, чинил до сих наказуем, который ведлуг декрету Максима поеднал, уряд для ліпшой памяти оную справу до книг велілі записат».

(НБУВ. – ІР. – Ф. І. – № 50911. – Тогочасна копія)

№ 38

1716 травня 28 (18). – Вороніж. – Лист генерального бунчужного Якова Лизогуба до гетьмана Івана Скоропадського.

«Ясневелможний мсці пане гетмане, мой велце милостивий и особливий добродію.

По именном рейментарском велможности вшой повелению хоцяй бым рад якнайскорій діло о избрании нового сотника в Вороніжи до извістія велможности вшой подати, однак нім зехалися курінное атаманя з околичних сел з товариством мусліем, любо и небезділно днив зо два оного зезду чекати, а когда уже атаман городовой з значним товариством атаманя куренное з сілским сотні Вороніжской козацтвом и войт тутейший з урядниками, з многими міщанами и зо всім розних цехов посполством на преличном місцу зобраліся уряду. Первіе при том всем многонародном собранию велілем канцеляристі войсковому, рейментарский в кляр вичитати універсал, а потом атамана городского з значним товариством, атаманю курінную з их же войсковою черню и войта з міщанами и зо всім посполством питалем, кого би они желали себі міти за сотника. Прето всі так войскового яко и посполитого чина люде, доброволними голосами крикнули, даючи вотум на пна Холодовича и стали единомушно просити о него, жебы он им был за начальника в Вороніжи, на що тогді ж всенародно уряді подали мні карту місто крисок (?) своих при именах подписом крестом закріпленную, якую тут же до віденія велможности вшой посилаю и хоцяй у них того публіце всіх питалем: если они тое доброволне, не з примусу или з фавору якого учинили. Однак всі едногласно признали, же з доброхотства свого на том карпелюші (?) подписалися. Тилко ж з всего того многонародного компуту було таких чловіка з десяток, а не болш, что и на бувшого сотника Потапа и на Судиенка ніжинского давали слово. Я теди, исполняючи указ велебности вшой мні предложенний, хоцяй и килкокротне во всей уряді, яко бы им тое отражаючи, повідалем, жеби не турбуючи болш велебности вшой и висланних частих на трудност свою не затыгаючи, отставивши тих трох вижей наміненних персон, для такових причин, что на сотника бувшого, недавно о кривдах своіх от него починених, челобитчиками були и еще з ним отчасти того и не укончили заводу, а на Судиенка же еще чоловік в літех и в заслугах войскових молодь. Сторони зас пна Холодовича, что он часто употребляемый бываает до велможности вшой в послилках войскових, який з между себе товариства справних и радітелних двох на тот сотника уряд избрали кандидатов, а потом, зазвавши на особ атамана городского,

атаманю курінною з значним товариством и войта з урядниками и з міщанами, тое ж самое им нібы з отражателством обявляем и виженаміненною волю панскую конфирмовалем. Однак они як у раді тое голосно повідали, же если пн. Холодович ест згоден до услуг ясневелможному пну, то может и нам бути угоден на началстві сотником, о которого просим его пнскої велможности, а между нами товариством такий спосібний члвік до того ураду не зишестя, так и на особности согласно на его, пна Холодовича, вотовали, опроч помянутих десятка члвіка зо всего народу. В той час у раді споминали о пну Олшанском, потому мало згодивши, прийшли всі атамане з товариством и войт з міщанами и посполитством, сполне з тими десятма члвіками, до стороны Холодовичовой склонившимися, до мене на госпуду и всі уже единодушно просили о пна Холодовича, чтобы им дано за сотника, а инного ціле не винаходили (?) так (?) всі усилене о него стараються, же зневоляли мене прошением своїм, даби болш велможности вшой не турбуючи, зараз его на тот урадї конфирмовати. Я теди без именного велможности вшой укажу у жадного совершенства в том не чинячи, весь вираженний о избранїи воронїжского сотництва и направнем (?) до високого вшой пнскої велможности разсуждения и уваги, з ожиданием на тое ласкавого отвітї подаючи, его ж милостивому рейментарскому вручаю себе респектови.

Вшой пнскої велможности во всем вірне зичливий и слуга нижайший его царского прсвітлого прсвітлого влчства Войска Запор[озкого]. бунчучний енералний Яков Лизогуб

З Воронїжа мая 18 д. року 1716»

Адреса на звороті: «Пресвітліяшаго и державнішаго великого гїдра ншого его царского священнішаго влчства Войска Запорозского обоих сторон Дніпра гетману ясне велможному его милости пану Йоанну Скоропадскому, моему милостивому пану и добродіеві покорний. Од пна бунчучного войскового енералного».

(НБУВ. – IP. – Ф. I. – № 50953. – Оригінал(?))

№ 39

1716, грудня . – Борзна (?). – Купча.

«Тисяча сімсот шостогонадесят року мсця декаврия.

Ставши пред нами явне, ясне, доброволне житель села ншого и козак Юско Циганок, презентовал нам, врядовї по доброволне чтосмо на нужду свою продал поля пахатного ораннеки (!) днюв чотири, лежачое в руку меж озера помїж Ивана Гаврука, Илли Мохна, жителей оленовских, за готовую суму денег шест рублюв, а в могоричі и за купчую оплатки пораховано чотири золотих и шаг. Продал козаку оленовскому Юскові Ляхові, жені и потомству его по нем, во вічное владіние и сам себе отдаляю и потомков своїх и родичов, близких и далеких, чтобы ему, Юскові Ляху, не бувало ніякой турбациі, но владіл би спокойно и діти его по нему и волю подаю чрез сие писмо як хотя владіт люб продати, зміняти по своей волі, а хто би мог турбацию вчинат, покладаю вини на турбатора, должен заплатит на повковий суд таяярув пятнадцять, а на сотенний – таяярув десят, на сілкий – куп восім. То ми, врад, такую річ од его, Юска Циганка, вислухали и по прозбі его велилі записат и сее писмо при нас вручит Юскові до рук его для кріпости.

Отаман берестовский Тимофій Панишко, Андрей Постул, Тимош Зінювский, Хаско Никоненко, Иван Марченко и я, Ониско, яко неуміетний писма свтаго, и ствержаю и подписуюс своею руко[ю] свтим крстом +»

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 22413. – Тогочасна копія)

№ 40

1719, січня 31 (20). – Глухів. – Ствердження (запис приватної умови) генерального судді Івана Чорниша.

«Того ж вишей означенного року, мсця и дня з ратуша глуховского обі стороні з тим урядовим листом пришовши и на суді Войска его царского прсвітлого влчства Запорожского енералним, тое презентуючи, як просили для лучшого в потомний час віроятя его о потвержение. Так судя войскової енералний подписом руки и

притисненем печати конфірмає з тим докладом, абы впред Иван Сухий, жител ямпольский, на сей час в пленіпотентах за Стефана Кириловича в молодых літах найдуючогося будучий, реченой Марії Михайлихи Лойчихи за должное по облігах свекрухою Лойчишиной ...коп сто, так же до совершенного возрасту и Стефан Кирилович пришовши, не важилися турбовати, поневаж передом сего сам кредитор отц Кирило двор в А ...пі лежачий, надомних грошей за комори зол. 57 и ползол. забрал, а тепер пленіпотент сей Сухий 183 и ползол. на ратушу принял и под. (...) * наново даем вчинаючого сто..зол. варуем в Глухові.

Его царского прсвтлого влчства Войска Запор[ожского] судия енералный Иван Чарниш.

(НБУВ. – ІР. – Ф. І. – № 50958. – Оригінал, завірений печаткою. Запис: «Запис з майстрату глуховского виданий на двор в Глухові з коморами од купленний за двісті зол. квітуют Лойчичі в оплаті должних денег з уряду даная»)

№ 41

1719, січня 31 (20). – Глухів. – Квит ямпільського жителя Івана Сухого.

«Року тысяча седмсот девятогонадцят мсця януария двадцятого дня.

Я, Иван Ілїн син, прозванім Сухий, житель ямпольский, чиню відомо сим моїм писаниєм, иж взявши я до себе в опеку позосталого сина покойного отца Кирила, сщенника суходолского, Стефана Кириловича ні при яком кривном зоставшомся, хотячи его до совершенного возрасту привести, а міючи облік рукодайний от покойной Лойчихи, матки Михайла Лойка, жителя глуховского, з потвержением его покойника руки отцу Кирилу, священникові, данний в сто копах. Которой сумми еще отец Кирило, в живих будучи, всего одобрал грошей в седілцов (якие в коморах Лойчишиних в городі Глухові седіли) пятдесят сім золотих и полчварта золотого. А так не уплаченная сумма до сих час на покойной Лойчисі и измершом сину єї Михайлу залігла. Леч уже по измертвії покойного Лойка заносилисмо жалобу велможному его милости пну Иоанну Чарнишу, судий Войска его царского прсвтлого величества Запорожского енералному, на Марию Михайлиху Лойчиху, вдову, жителку глуховскую, упоминаючис в ней осталних денег, где в суду войскового енералного по многих межи нами чинячихся контрroversиях наказано, чтобы Мария Лойчиха, удова, по обліку в нас будучом, сто осмдесят золотих и полчварта золотого отдала яко муж єї покойний двор той отписал. Якие гроши всі сполна одобравши, не мію я, ані син отца Кирила Стефан, тих уже уплачених грошей тепер и в потомние часы на той Лойшчисі упоминатися, в том и сию мою квітацію за відомом его милости пна Иоанна Мануїловича, сотника глуховского, пна Семена Уманця, атамана городского, п. Алексан[д]ра Ивановича, войта, з бурмистрами, при звиклой урядовой печати и з подписом рук до оног той Марії Лойчисі, удові, далисмо в Глухові року и дня звиш писанного.

Я, Стефан Кирилович, одобралем вижеі значение гроше о[т] Марії Лойчехи сто осемьдесят [и] почварта золотого [...] вічне у кожного права [...] квітую. Року и дня више напис[ани]х.

Иван Мануїлович, сотник глуховский.

Семен Уманец, атаман городской.

Александр Иванович, войт глуховский, з бурмистрами».

(НБУВ. – ІР. – Ф. І. – № 50958. – Оригінал)

№ 42

1720, березня 6 (лютого 23). – Чернігів. – Випис з чернігівських міських книг, який містить в собі купчу.

«Випис з книг міських черніговских права майдебурского.

Року тысяча сімсот двадцятого мсця февруария дня двадцат третьего.

На магістраті его црского пресвітлого влчства міском черніговском перед нами Феодором Лопатою, войтом, Ерофеем Петровичом, конвысаром, субделекгованым бурмистром и всіми в лавици засілыми радными, ставши очевисто Марко Степанович,

житель слабинский, явне, ясне и доброволне до книг міських черніговских признал, иж он, міючи част певную кгрунту пахатного и непахатного з двором, з сіножатми, з лісами, погонами и прочіими до его принадлежащими угодиї, дховницею покойного Рокитного, тестя Маркового, в кгрунтах яготинских лекгованную за жоною, и другую част в тых же яготинских кгрунтах от Павла Григориевича, свояка своего (я[кая] ему, Павлу, также самого Рокитного тестаментом до владіния определена) купленую свої власныи, никому ни в чом не пенные и не заведенные пустил в продаж и вікуистое владіние его милости пану Симеону Лизогубу, значному Войска его црского пресвітлого влчства Запорозского товаришові, за сумму гото[вых] грошей тысячей дві золотых личбы украинской, совито рахуючи ма[...] копійчаной и по одобраню грошей во всем уконтентован zostавши, [...] на магистраті квитовал и вічне зрекшися писма всі до тых кгрунтов служащие, якие у себе міл, его милости пану Лизогубові вручил, даючи самому его милости пану Лизогубу, паней малжонці и потомству его милости зуполную моц и власт в цілость за гроши зведенными тыми все кгрунтами яготинскими покойного Рокитного яко ся своею власностю владіти и от себе дати, продати, даровати, кому хотячи записати подлуг волі и уподобаня своего на ліпший пожиток обернути, а помененный Макар Степанович яко доброволне з поссессіи тых кгрунтов тестевских дховницею лекгованных и у Павла, свояка, купленных, правным поступком выдідичил и цале отдалил, не міючи жадного одозву до тоей продажи под заложением вины такой же суммы чинити. Так и от всякого турбатора в спокойном владінии тых яготинских тестя своего Рокитного кгрунтов своїм власным коштом и накладати у каждого суду и права боронити и заступати облігуется, субмітуется и записуется. Якое его, Марково, признане на потомност до книг міських черніговских принято и записано, з которих сей выпис требующой стороні его милости пану Лизогубу за подписом и притиснением печати маістратовой zostал выдан.

Федор Лопата, войт черниговский.

Ерофей Петрович, мещанин черниговский».

(НБУВ. – IP – Ф. I. – № 50961. – Оригінал, завірений підписами і печаткою)

№ 43

1722, січня 16 (5). – Вороніж. – Зобов'язання воронізького жителя Назара Плуца.

«Я, нижей подписавшийся, відомо чиню сим моим писанием, иж за певний мой виступок в ратушном вороніжском вязеню знайдовалемся. За которий любо то з доброй волі моей по зможности моей кланяемся датком его млсти пну Ивану Холодовичу, сотникови вороніжскому, еднак якого то отнюд не жалую и поискovati того, тепер и впредь не имію, так и до ясневелможного добродія его млсти пна гетмана о том не супліковалем. А хто о том его пнской велможности доносил под именем моим, то тот ложне прекладал. Я зас не тилко того пну сотнику що далем правити и жаловати не хочу, але еще за его ж пна сотника до ясневелможного добродія инстанцию, по якой освобожден есть от вязеня, Гсда Бга блгати до окончанія житія моего облігуюся и на том руку мою подписую.

Я, Назар, прозиваемий Плут, жител вороніжский, неуміючий писати, крст святий кладу +».

(НБУВ. – IP – Ф. I. – № 50966. – Оригінал (?). Запис: «Ассекурация от Назара Плуца року 1722»)

№ 44

1729, листопада 12 (1). – Підлипне (?). – Реестр судових витрат Фросини Бабичихи.

«Реест мні Евфросиніи Бабичисі для памяти, сколко, правуючись из Левком Гавриленком, утратила.

Пну сотнику конотопскому первого разу положила полталяра, другим разом ему ж пну сотнику гривню положила.

Писареві конотопскому гривню дала за причинное писмо.

Возили ми свідок три чоловік до старости подліпенского, також опят до Конотопу повернулися с тими свідками до пна сотника, дали золоти[й].

Гавриленка тож часу застал на порубі, отвели до пна сотника, другим разом дали гривню.

Котори заводцю заводил до ліса Василь, дала полталяра.

Проти (?) Василя и знову изскала тих же свідителей, исхарчила шість шагов.

Третім разом шкапу наняла, дала золоти[й].

На осавул роздала, посылаючи за послілками, полталяра.

Другим разом наняла тую ж шкапу, дала восьм шагов.

На себе исхарчила, живучи у Конотопі, за ним ходячи, золоти[й].

Ездила до Конотопу дувуйчи за ним же, давала по шагу.

До Глухова вибираючися, и збрала свідку, що руки поідписували, исхарчила шагов вусім на їх.

Урубовался он у той притаманний ліс мов[ячи...] моя дорога. Людям роздали того ж часу свід..золоти[й].

Будучи ми из ним на праві у пна старости подліпенского и там мене побліковал золо... моему сину зажал (?) стало, роздал там же золоти[й].

Итого найдох (?) реестра.»

(НБУВ.– ІР.– Ф. І.– № 54991. –Тогочасна копія)

№ 45

1732, травня 11 (квітня 30). – Глухів. – Універсал гетьмана Данила Апостола.

«Ея императорскаго величества Войска Запорожского обоіх сторон Дніпра гетман Даниіл Апостол.

Ознаймуем сим нашим універсалом пну полковникові ніжинскому з п.п. старшиною полковою, а особливе п. сотникові глуховскому з урядом, и всім кому о том відати надлежитимет, тепер и в потомние часи, иж судия войсковою енералный пн. Иван Бороздна доносил нам, понеже указом ея императорского величества повелено старшині енеральной жит при нас в Глухові, того ради міючи нужду в кватері для лутчої своей выгоды и без докучного здешным глуховским обываетелем в доміх их прожития, купил себі у бывшой сотниковой глуховской пней Федоровой Омеляновичевой и у пасинка ея Ивана Омеляновича двор со всяким хоронным строением в городі Глухові по Мостовой улици к башті Киевской, з одной стороны Евстафия Евфименка, а другой дунайского поповича Григория обрїтающийя, ценою за триста пятьдесят рублей, на что и купчий запис за руками оных продавцов и уряду здешнего глуховского на ратушу здешном же подлуг права справленный ему, пну судиі войсковому енералному, сего 1732 году марта 31 д. выдан. Который от него, пна судиі, и нам был презентован, и просил он, пн. судия войсковый енералный, на означенный свой купленный двор нашего універсального потверждения. Мы прето, гетман и кавалер, прошение его, пна Ивана Борозни, судиі войскового енералного, принявши, разсмотрівши же правильную его ж куплею помянутий двор, ствержаем ему по силі купчого запису во вічное и безпрепятственное владіние и дабы он, пн. судия войсковый енералный, в том своем дворі ні от кого не узнавал ні в чом обиди и трудности, но яко своїм собственным владіл бы спокійно. Того для ему ж сей за рукою нашею гетманскою и печатю войсковою універсал дан в Глухові априля 30 д.1 року 1732.

Звишменованный гетман и кавалер рукою власною».

(НБУВ. – ІР. – Ф. І. – № 50969. – Оригінал, особисто підписаний гетьманом і завірений печаткою. Запис на звороті іншою рукою: «Універсал на двор купленный 1732 от глуховских гетмана Даниіла Апостола»)

№ 46

1733, липня __. – Батурин (?).– Чолобитна батуринських козаків Василя, Михайла, Лаврина Проценків і Явдохи Черниш, удови генерального судді Івана Чарниша, до цариці Анни Іоаннівни.

«Всепресвітлійшая державнійшая великая гсдрня императрица Анна Иоанновна самодержица всероссийская.

В прошлом 732 году мы, нижайшие, били челом вшему императорскому величеству в войсковой енералний суд на Евдокию Константинову дочь, Иванову Чернишеву, вдовствующую судийную енералную, о насилном завладеніи мелници ншей дідизной и отческой о двух колах мучних, а третем ступном, в селі Митченках на шляху стоячой мужем ея Иваном Чернишем, и по тому ншему члобитю то діло нше в оном же войсковой енералном суді слідовано и по слідствіи решено и приговорено вишпоказанной мелници бит во владеніи ншем наслідственно. А нні ми, нижайшие, поговоря между собою полюбовне, примирились и договорились на том, что показанной мелници бит в прежнем еї отвітчицином владеніи, а она, отвітчица, за ту ншу мелницу и завладіние оной мелници чрез нісколконадцеть літ, також за помолний хліб, за протори и убитки и за всю утрату ншу дала нам готових денег сто шістдесят рублей. Якие мы от ея, ответчици, и отобрала и в приємі оних от себе дали ей, отвітчици, росписку и купчую на ту мелницу з греблею, з ставом, з ловлею рыбною, з построением двух кліток на уряді ратуша глуховского, запис под печатю урядовою и за подписанием рук старшинских и уже в пред о той вишпоказанной мелници овладінном, також о помолном хлібі, о проторах и убитках и ни в чем по сему ділу мы и наслідники нши и ни хто с крєвних нших, близких и далеких, как в..чем записі показано на ея, Евдокию Чернишеву, и дітей еї..не истци и не члобитчики, також и я, Евдокия Константинова, дочь Иванова Чернишева, и діти мої, также крєвній, близкій и далекій, и ни хто з наслідников моїх на их, Проценков, не истци и не чем [... отвіт](?)чики.

Всемлстивійшая гсдрня императрица просим вашего императорского величества да повелит державство вше сию ншу мировую члобитную в войсковом енералном суді (при)няв, записать и к ділу сообщить.

Вашего императорского величества нижайшие раби, козаки полку Ніжинского, сотні Батуриной, жители батуринские Василь, Михайло и Лаврин Проценки да Евдокия Константинова, дочь Иванова Чернишева, вдовствующая судийна енералная. К поданию (?) надлежит в войсковой енералний суд 1733 году июля.

К сей мировой члобитной вмісто козаков и жителей батуринских Василя, Михайла и Лаврина Проценков жител Ямполя (?) сотні Янпольской по их прощунію рукѹ».

(НБУВ. – ІР. – Ф. І. – № 55168. – Оригінал (?))

№ 47

1767, листопад. – Відповідь Гаврила Борєйча, депутата в Уложенну комісію від Ніжинського и Батуринського повітів, депутату від Хоперської фортеці Андрію Алейникову.

«В комиссию о сочинении проекта нового уложения на поданное прошлого 1767 года в ноябре месяце от господина депутата Хоперской крепости Андрея Илеїникова примічание представляется от депутата Неженского и Батуринского повітов Гаврила Борєйча.

1. Господин депутат Алейников в поднесенном своім противу моево возражения почтенному собранию примічаний докладывая, что малороссияне многие от нестерпимих налогов и притеснений в Малой Росии от разных помещиков, оставя родителей, поросходились по великороссийским городам, предписал отписать на ея им(ператорское) величество поданих волных малороссиян, потому что малороссияне пользуяца выним курением и всякими разными волностями, без притеснения имеют у себя по десяти – двацати и сорока котлов, при заводах имеют лошадей и свиней до несколько сот. Також и мелници, торговие лавки и восвращение (!) всяких нужд и притиснений книгу статут и некоторые пункта гетмана Апостола вовся отменить.

2. Он, господин депутат Алейников, как о нуждах малоросийских неизвестен, так о том ему и представлять яко ж о том никакова и извірения от того народа не имеет, а как ея императорское величество, всещедрая мать отечества, по неограниченной ея к своім поданим любов и милосердие от 14 декабря 766 года манифестом своім изволила отвит дав позволения всякому представлять свої нужди и как малороссиянам свої нужди боліе посторонних извісни, так потому о нуждах своїх и прошения свої, своим гспдам депутатам вручили.

3. Гспдину депутату Алейникову моего представления порочить несправедливым резону не било и нет для того, что я уже почтенному собранию докладывал как Малая Росия сначала добровольно вступления под височайшую всероссийского престола протекцию и имеет совсем отменное основание и права, нежели прочие народы и войска и по примеру других европейских земель она розделена на разные людей состояньем и ползуеца своіми утверждениями высочайшими всероссийских государей грамотами, волностями и правами, как в оном моем возражении изображено.

4. Что ж написал оной гспдн депутат Алейников, я то я защищаюсь книгою статутом и пунктами гетмана Апостола, которые отставит приписует, и об отборе волных малороссийских поданих и об отписе оних на ея императорское величество, то ему о том, гспдну депутату, так дерзосно и представлять, не вступив прежде в точный существа предмет, надобности не предвидица, потому что малороссийские права и пункты гетманов высочайшими грамотами, как выше значит, утверждени и для того их без высочайшей власти нарушать никому не должно.

5. О волностях малороссийских что изволит гспдн депутат Алейников представлять, что ползуоца малоросияне всякими угодиями, но и то как не все одним жребием щастия одарен и всяк по своему состоянью и чину без жалованя, но из собственных своих трудов военскую службу и подать отправляет, и с того доказуеца незнание его, гспдна депутата, о волностях малороссийских и как совсем ему оние неизвестны да и почтенному собранию еще об оних в обстоятелстві не представлено и потому почтенейшее собрание не соблаговолит ли для достаточншаго о том знания о волностях малороссийском народу наданих грамот, а к тому и королей полских грамоти и другие обстоятелства иміют быть представлени, по розсмотрении которых в единственной высочайшей власти останется власть окончить тот разбор милосердншим своим ея величества благоразсмотрением».

(НБУВ. – ІР. – Ф. П. – № 1625 (Ун. 116)

№ 48

1750, вересня 12 (1). – Батурич. – «Доношение».

«В сотенную батуричскую канцелярию

Доношение

Понеже имію сие при рекі Сейму под городом Батурином озера на (...) * вгори Сейму от села Мелні: первое озеро Котелня, другое Великое Вирище в нем тоня ліновое, другая Сеймище, третее озеро Лаходи (...) * и ступ печиско, четвертое озеро Просторая, пятое Бубенная з річкою, шестое Гончая, в нем тоня купин (?), семое Ковилная, при нем тоня Сеймище, осмое Становое, девятое близ греблі батуричской Поповка всегда належали на куню (?) гетманскую за гетмана Скоропадского. А как описани на ея императорское величество, то присланный в 740 году генерал-майор де Вейсбах в Малую Росию к описним маетностям директором вишеписанние озера пустивши, в откуп пустил и другие издавна волние річки и озера при Батурич, а имянно річку под самую горою Гнилицю и Сеймище другую річку к Гончаровки Шовковую, третью річку за Сеймом под Городище, до которой присовокуплено Перевозное (...) * в крайнюю батуричских всіх обивателей обиду. Которые річки и понні в разних откупах содержатся. Того ради сотенной батуричской канцелярії донося всенижайше, просим, чтоб оние річки по прежнему были волни и в оних обивателям батуричским риби ловит возбраняемо не било, куди надлежит, представить. 1750 году сентября 1 д.

На копії подписано подлинном тако:

К сему доношению вмісто атамана рибалок Матвія Бузана и товарищей Кирила, Василя Харченков, Микити Бузини, Романана (!) Губенка, Мойсія Пугача, Левка Мунки неграмотних, по их прошению руку приложил козак житель батуричский Данило Колосовский.

(НБУВ. – ІР. – Ф. І. – № 57841. – Тогочасна копія. Угорі написано: «Копія копія», а також «Подлін[...] сентября 4 1750 году»)

№ 49

1750, вересня 25 (14).– Батурич. – «Доношение» батуринського сотника Дмитра Стожка до Генеральної військової канцелярії.

«В войсковую генералную канцелярию

Доношение

Каково сего сентября 2 от батуринских рыбаков и обывателей в сотенную батуринскую канцелярию о иміючихся под городом Батурином нашом издревле бывших бывших волних (?) речках и озерах доношение; так с оногo, яко и взятых от тих рыбаков и обывателей, сказки сняв точниє за справкою копії при сем в генералную войсковую канцелярию к рассмотрению посилаем и что о том повелено будет, просим о резолюцию указа.

Сотник батуринский Димитрий Стожок.

Сотенный батуринский атаман Иосиф Чиж(?).

Городничий сотенный батуринский Антон Мелешко.

1750 году сентября 14 д. з Батурина».

(НБУВ.– ІР.– Ф.І.– № 57840. – Оригінал)

№ 50

1754, квітня 8 (березня 28).– Чернігів.– Грамота чернігівського і новгород–сіверського єпископа Іраклія Коморовського чернігівському протопопу Григорію Максимовичу і парафіянам с. Ріпки

«Епархії нашєй пречестному протопопу черниговскому Григорию Максимовичу и села Ріпок церкви стия Живоначальниа Троици прихожанам и всім кому бы о сем відати надлежало Бжия при молитвах нших пастирских желая блгословения, обявляем:

Поданным нам прошлого 1753 года июня 25 д. сотник раїский Леонтий Бакуринский и значковї товариши Андрей Бакуринский и Филимон Богданович доношением обявили, что от давних літ дїд их Юрий Бакуринский, бывший всего села Ріпок един настоящий владїлца, первоначально в том своім селі Ріпках своім коштом устроїл церковь во имя стия Живоначальниа Троици, а по умертвїи же его жена его, а их бабка, по волі и усмотрению ея, дочь ея Татияну за Иоанна Стаховского в замужье выдавши, до тоєй же церкви ріпїцкой в чин сщєнства удостоїла. Почему он Стаховский чрез долгиа літа в Ріпках сщєннодїствовал при глубочайшей же де до старости літ своїх старшого сина своего Матфея, сщєнника церкви Вознесения Гспдня березинского, и дочери его Улияниї приняла во вспомошествование себї в Ріпки на половинную часть парохи, покойного архимандрита елецкого черниговского Тимофея Максимовича, племянника его Андрея Максимовича ж. В то де время мимо их по единому его, отца Иоана Стаховского доношению ж без жадних презентов в прошедшем 1737 году упомянутой архимандрит старательством своім оногo племянника своего Андрея Максимовича исходатайствовал удостоїт в сщєнство на ту половинную часть парохи ріпїцкой и жил де он, Максимович, на половинной части при вишреченном сщєннику, дїду его Иоанну Стаховском, по смерть его, Стаховского. По умертвїи же Стаховского меншого сина его Василя (кой де по причині удовства его при нем, Стаховском, дому жил без произвождения во сщєнство) на осиротїли діти оставшиєся по нем, Стаховском, половинная часть парохи спадала. Егда ж де в тот дом Стаховского и старейшей удовствующаго Василя Стаховского дочери Екатерині в надїжду тоєй половинной поосталой части парохи принят писар сотенный роїский Иван Никифоров всеобщим изволениемих владїлцов и согласїем парохиан. И 1745 году на ту половинную часть ріпїцкой парохи придиленным осиротїлим дітям, по дїду их Иоанну Стаховскому оставшуюсь, во сщєнство он, Никифоров, поданным ему так от их владїлческим, яко и парохианским презентам истарался; точию вышєписанной сщєнник Андрей Максимович и недопущению того упредив и возмути нікотрих прихожан чрез сильное тогда старательство дядю его покойного архимандрита елецкого Максимовича на всю парохию ріпїцкую от антєссора нашего умерлого преосщєненного епскапа Амвросия грамот и універсал себї исходатайствовал, а осирот де Василя Стаховского дітей в том числі и его,

Никифорова, от тоей половины парохи отдалили и тот де дом Стаховского при крайній нищегі и понні без всякаго и малійшаго к препитанию с парохии приходу остался. И в таком де конечном бідствіи застае, что и дневную пищу весьма с нуждою иміет. А он де, сщеник Андрей Максимович, во всем доволен и иміет парохіянских по ревизіи на 753 год, асаулом полковим черниговским Стефаном Славатинским сочиненной, кромі владілческих дворов болше ста, к тому де и доволной пахотной грунт и сінокоси от давних літ на церков наданной. И желая де тім без вступления половины на осиротілие Стаховского діти сам доволствоватись, и нні де наміревает в нас иміючусь в него на всю парохію грамоту и універсал к бытію ему на всей парохіи подтверждать, с чего де тот осиротілой Стаховского дом вовся разорить может. Оны же де с парохіяни вишпомянутого Ивана Никифорова, видя его во всем добросостоятельного чоловіка и что де при оной парохіи и двом сщеникам можно жить на половинную часть діда его Иоанна Стаховского парохіи быть сщеником желают и для того просили нас оного Иоанна Никифорова во сщеника рукоположить и егда же сщеник ріпицкий Андрей Максимович нам иміл бы поднесть к препятствию их соизволения, каковы прошения не принимать и ставилной де грамоти ему от покойного преосщенного Амвросія на всю ріпицкую парохію при універсали данной не подтверждать. Да в поданном нам реченный сщеник Андрей Максимович пришлого 753 года июля 3 дня доношеніи объявил, что з давних времен при церкви ріпицкой был еден настоящий сщеник жени его дід Иоанн Стаховский по глубокую свою старость з содержанием выкария и в той же де уже в старости он, дід жени его, до жизни своей принял его к половинной части парохіи ріпицкой и на той де половинной части с парохіяльных доходов жил он с немалою в препитаніи скудостію. По умертвїи же де оного діда жени его сщеника Иоанна Стаховского сотник роіский Леонтий Бакуринский в крайнюю его обиду, мужичого сина, не учившагося де в латинских школах Иоанна Никифорова, пасенка сотенного роіского писара на половинную часть парохіи к церкви ріпицкой мимо общее прихожан ріпицких желание упрезентовал был. О чем де в прошедшем 745 году от его февраля 13, а от прихожан знатнійших ріпицких майя 3 числ подани антецессору ншему, покойному преосщенному Амвросію, епску черніговскому, прошения и по тім де прошениям преосщенный Амвросій от половинной части парохіи ріпицкой помянутому пасенку отказал. Его же де грамотою и указом архипастирским данным ему на всю парохію ріпицкую утвердил. Нні же де сотник роіский Бакуринский с товарищи своїми, иміючи гнів за неудовольствие покойным преосщенным Амвросіем в их неправом прошеніи, возиміли паки свое неправильное намірение его ж Иоанна Никифорова пасенка на половинную часть парохіи ріпицкой упрезентовать не наслідственно. Он же де, как з грамоти ставилной и указа от покойного преосщенного Амвросія ему данных, явственно утвержден на всю ріпицкую парохію правильно, в надіжду де коей парохіи и иміючиеся в его два сина, еден старший именем Иоанн за силу высокомонарших указов обучается в училищи черниговском славенолатинском и в прошлом де 753 году ходил до синтаксими, другой же менший Александер руского письма обучается ж с немалым уроном его собственного с той же парохіи нажитка. И просил де он, сщеник Андрей, нас предписанному Иоанну Никифорову пасенку от половинной части парохіи ріпицкой отказать, а поднесенные того ж года июня 25 д. нам от его, сщеника, при доношеніи ставилную его грамоту и указ покойного преосщенного Амвросія скофирровать и в ліпшее де утверждение к особливоу с определения нашего повеліть на всю ту ріпицкую парохію ему видать указ. При которм своем оный сщеник Андрей и означенного покойного преосщенного Амвросія мая 11 дня 745 года состоявшийя приложил указ, в которм сщеник Андрей Максимович своїм доношением между протчим объявил: яко де за прописанными в том указі скудостми р[...]кових с парохіи ріпицкой и других малых доходов в половинной части двом сщеникам препитание иміть тамо трудно, просил, чтоб его Максимовича на всю парохію указом утвердить, презентуемаго же де Иоанна Никифорова в село Ріпкі рукоположить на третью часть для вспомошествования ему, Андрею, во всяких нужно приключающихся парохіяльных случаях. Оной же

покойний преосвященный Амвросий по тому его, священника Андрея Максимовича, прошению определил быть ему, священнику Андрею Максимовичу, на всей рипицкой парохии з содержанием при себе для всяких нуждных случаев викария. Да присланным того ж года июля 5 д. к нам полковник черниговский Иван Божич писанием объявил, что того ж 753 года июня 26 писарь сотні Роїской Иван Никифоров чрез поданное ему, гспдну полковнику, доношение представил: по умершему священнику рипицкому Иоанну Стаховскому внуки его меньшого сына Василя Стаховского дочери Екатерины парохии рипицкой половинная часть наследственно спадает и в надежду де той половины парохии он, Никифоров, в осиротилой дом реченного священника Стаховского и упомянутой его, Стаховского, внуки пристал и чрез минувшие де года до прибытия в епархию нас в сотні Роїской в должности писарской доселі он, Никифоров, жил, нні же к оной парохии рипицкой на половинную часть тамошние владілци и прихожане быть священником его, Иоанна Никифорова, желают, в чем де и презент от себе к нам ему выдали. И просил де он, Иван Никифоров, его, гспдна полковника, яко командира и первйшаго рипицких прихожан рангових людей владілци, о удостоеніи его к той парохии священником, от его, гспдна полковника, к нам рекомендації. А понеже де он Иван Никифоров, сколь ему, гспдну полковнику, извѣстно и из данного ему от парохиян презента по довольно усмотрено чоловік достойный и в житіи доброобходителен и за ним же никаких препятственных к получению священства причин по усмотріию его, гспдна полковника, не состоит и просил он, гспдн полковник, нас его, Ивана Никифорова, к той рипицкой парохии священником определить и рукоположить. Да и поданными ж нам двома презентальными доношениями, одним июля 9 д. прихожане рипицкие козаки и подданние разных владілцов, другим того ж июля 18 числ протопоп черниговский Григорий Максимович объявили прихожане, что бывший священник рипицкой Иоанн Стаховский имѣл в себе двух синов Матфея и Василя. С оных старшой Матфей произведен священником в Березное, меньшей же де Василь по причиніи вдовства з осиротілими дітми при нем, Стаховском, жил. И егда тіх де синов старшого Матфея и дочери он, Стаховский, принял Андрея Максимовича и половинную часть ему от себе парохии рипицкой уступил, другая же де половину парохии по себе оставил меньшого сына своего Василя дочери. И по смерти де его, Стаховского, в надежду той оставшейся по нем части половинной парохии в дом его, Стаховского, и упомянутой его унучки, Василиевой дочери, в 745 году принят писарь сотенний роїский Иван Никифоров в то де время они его, Никифора, довольно, усмотря во всем постоянного и ко всім склонного честнаго обходительнаго человека и к священническому сану способнаго единостайно желали имѣть на той діда жени его, Стаховского, половині парохии священником и от себе де они ему всі прихожане рипицкие обще з владілцами за антецессора нашего епскапа черниговского Амвросия с прошением рукоположить его, Никифорова, во священство презент дали. Означенной же де Андрей Максимович, сожалія в том и недовольствуясь половиною частию по жені ему доставшейся парохии к притяжанию себе всей парохии, умислил, согласясь тайно мимо настоящих владілцов и нас, прихожан, з значковими товарищи однодворцами и своего владіния и не единого двора иміющими, Василем Бакуринским, да прежде бывшими в Ріпках старостами Григорием Корніцким и Павлом Маковским (коі де оба уже умерли) для лутчей их обмани к віроятію собою инних тайно других же де несоизволяющих на то обманно козаков и разных владіний посполитих людей, якобы его, Максимовича, на всю парохию желающих, собрав, удобное время под час отлучки тогда з дому сотника роїского Леонтия Бакуринского и с ним реченного писара Ивана Никифорова; по некоторой чрез немалое время продолжающей комисіи в прошеніи своем к себе подписовали и по той де хитро умышленной причиніи в преосвященного Амвросия ускорив, на всю рипицкую парохию грамоту виправили. Дом же Стаховского и в нем живучаго меньшого сына Василя Стаховского з осиротілими дітми, в том числі и Иоанна Никифорова, от той половины отдали, по сему де оной при всепослдінійшей крайній нищети вконец разорается. Они же видя в том их обиду и что в рипицкой парохии реченному священнику Андрею Максимовичу самому за обширность парохии

и по разстоянию оной деревнями управится весьма невозможно да и чрез случающиеся де его з дому отлучки в нужних потребах христьянских немалые часто оказываются остановки. И нні де обще всі прихожане на половинной части ріпицкой парохії по діду жени его Стаховском, видя (?) де он человек доброобходительный и жития честнаго быть желают. И просили нас о рукоположеніи его, Иоанна Никифорова, к ріпицкой парохії во сщенника разсмотрения и определения. Протопоп черниговский объявил: відомства де его Черниговской протопопії села Ріпок церкви Стія Живоначная Троицы цілопарохияного сщенника умершаго Иоанна Стаховского сына его меншого Василя зять Иоанн Никифоров, сотні Роїской писар, объявил ему яко де составление к нам от гспдна полковника и коменданта черниговского Иоаннна Божича, також от сотника роїского Леонтия Бакуринского и от протчих владітцов оного села Ріпок и парохиян ріпицкой церкви прихода презента, и с прошением о удостоеніи его, Иоанна Никифорова, к вышеписанной ріпицкой Троицкой церкви во сщенника на половинную часть парохії им, Иваном Никифоровим, нам подани. А нні де он, Иоанн Никифоров, от (?) его, протопопа, за собою к нам просил обикновенного презента, а яко де он, Иоанн Никифоров, по его, протопопа, знанию о житіи трезвенного и добропорядочного состояния и книг руского писания чтению и писат искусен; и подозриния за ним так по его, протопопа, знанию, яко и по духовному протопопії Черниговской правлению сщенства возбраняющо не иміється, да и с указних де присягах 1741 и 1742 годов обыстїи его, Ивана Никифорова, письменное свидітельство иміет. Для того он, Иоанн Никифоров при том его, протопопа, доношеніи к нам с тім свидітельством отправлен. Сщеник же де ннішний ріпицкій Андрей Максимович ставилную грамоту хотя на всю парохию рипицкую в себе и иміет виправленню за умершаго преосщенного Амвросия, епскапа черниговского и Новагородка-Сіверского, по его ж, Никифорова, ему ж, протопопу, объявлению, точию ж де вышеименованный сщеник ріпицкій цілопарохияльный Иоанн Стаховский при умертвїи своім и при розділкі реестром сродникам своім его имущества внукї своїи Екатерині, тогда бывшей в дівицах, означенного Иоанна Никифорова жені, за кого б она вишла в замуже, тому половинную часть парохії ріпицкой написал своею рукою. Который де подленный реестр его, сщеника Иоанна, нні иміється в дховном правленіи при ділі. К тому же де он, сщеник Андрей, к той ріпицкой церкви парохії и стился не на всю, но на половинную той ріпицкой парохії. Другою же де половиною той ріпицкой парохии владіл до смерти своей предписанный сщеник Иоанн Стаховский. А по смерти де его з его волі, как выше писано, оставлена для осиротілого его дому тому, хто поїмет в замуже внуку его, Стаховского, жену Ивана Никофорова. О чем де кроме онаго реестра свидітельствуєт иміючоєся в него Никифорова, Якова, Леонтия и Иосифа Бакуринских доношение до умершаго преосщеннаго Амвросия, епскапа черниговского и новгород-сіверского, писанное. И по вышепрописанным так презентальним доношениям, яко и по доношению села Ріпок сщеника Андрея Максимовича с сообщением вышеупомяненного данного ему от антecessора нашего преосщенного епскапа Амвросия на всю ріпицкую парохию указа нам поданному за зліцением оных от нас к разсмотрению в консисторию в учиненном в оной консисторіи мніиї понеже показано: что он, сщеник Андрей Максимович, испросил себї в оного покойного преосщенного Амвросия тот указ и грамоту на всю ріпицкую парохию подложно, ибо утаїл в своім прошеніи определение умершаго діда жени его, бывшаго цілопарохияльного ріпицкого сщеника Иоанна Стаховского. Которой дід, как от протопопа в презенті точно показано, при смерти своей при розділкі реестром сродником своім своего имущества внукї своей Екатерині, тогда бывшей в дівицах, нні презентуемаго жені за кого б она вишла в замужье, тому половинную часть парохії ріпицкой написал своею рукою. И по такому свойству и дідову определению презентуемий Иоанн Никифоров иміет правильное к той ріпицкой парохии наслідство равное как и он, сщеник Максимович, якож бо и тесть его сщеника Максимовича Матфей Стаховский как з владітческого и парохинского презентов является рукоположен сщеником не к ріпицкой парохии, но в вознесенской березинской и потому другого по тестю своему наслідства до ріпицкой парохії, кроме того, что по

діду жени своей и он, Максимович, не иміет, да и ему ж, священнику Максимовичу, как с показаного указа покойного преосвященного Амвросия значится и исправится самому на всей парохіи невозможно. Почему он, священник Максимович, и сам своім доношением в том покойного преосвященного Амвросия указі прописанном просил презентуемаго Иоанна Никифорова в село Ріпки рукоположить на третью часть для вспомоществования ему, // Андрею, во всяких нужно приключающихся парохияльных случаях и для того тім мніиєм разсуждено оного Иоанна Никифорова, яко он как по вышеизображенным в презентах засвидѣлствованіям показан в житіи трезвен и добропорядочного состояния и книг руского писания, чтению и писать искусен и подозрания никакого священству возбраняющаго не иміет, во священника на половину парохіи рѣпичкою по діду жени его, оным дідом отписанную, утвердить. От священника же Андрея Максимовича данние ему по подложному его прошению ставилную грамоту и указ на всю парохію рѣпичкую отобрать (коі и отобрани и к ділу сообщени) и владѣть ему, священнику Андрею Максимовичу, половиною парохіею, на которую он, Максимович, и рукоположен по прежней грамоті. Того ради и мы, пастыр, разсмотря тое консисторіи нашей мніиє быть правильное, судили за блго оноє подтвердить и показанного Ивана Никифорова в оноє село Ріпки к церкви Троицкой во священника рукоположить. Которой минушаго 1753 году августа 6 дня и рукоположен и ставилною грамотою на половинную часть парохіи утвержден, а сего марта 2 дня 1754 года оной священник Иоанн Никифоров поданным нам доношением просил для лутчей впредь твердости выдачи от нас універсала. По которому оного села Ріпок священника Иоанна Никифорова Пасевича прошению для непремінного ему тої половинною рѣпичкою парохіи частию владѣния сей от нас універсал с подписом руки нашей и печатю ему, священнику Иоанну Пасевичу и выдан з катедрі нашей Борисоглібской черниговской 1754 года марта 28 д.

Черниговский и Новгородка Сіверскаго m[anu] p[ro]p[ri]a].

Катедральный писар иеромонах Герман».

(НБУВ. – IP. – 56372. – Оригінал, завірений підписом єпископа і печаткою. Записи по низу документа: «Смиренный смиренный Авраам (?) епскп черниговский Ираклий, еписп черниговский и Новагородка Сіверскаго смиренный Ираклий, епсп»)

№ 52

Не раніше 1769 р. – Уривок зі списку писарів київської митрополичої консисторії.

«Писари духовной митрополії Киевския консисторії.

Оных писарей до 1745 года генваря 9 д. при духовной митрополії Киевския консисторії не было, а отправлял и консисторского писаря должность кафедральный писар да реент[...]

1748

Консисторский по Антонию второй писар кафедрального монастыря иеромонах Антоний Почека, бывший ніжинский священник, определен он консисторским писарем 1748 года октября 13 дня. [...].

1765 февраля с 23.

Консисторский по Венедикту писар наместник ніжинский иерей Иаков Биелявский определен он, иерей Иаков Биелявский, по его прошению по мніию духовной митрополії киевския консисторії его пресвященством Арсением, митрополитом киевским, февраля 23 дня 1765 года подтвержденному на таком основаніи как прежний консисторский писари были консисторским писарем на місто вышепрописанного писаря иеромонаха Венедикта вступил он, Иаков, в ту должность априля 18 дня 1765 года и при вступленіи на ту должность он, иерей Иаков, к указной присягі того ж априля 18 приведен и при том подпискою обязал, чтоб он по крайній міри при заковом званіи был чрез три года, исправляя должность свою радѣтельно как присяжному подлежит чоловіку. Августа 18 дня 1765 года ему, писарю Биелявскому, по его прошению благословлено от его преосвященства скафью носить и между тім он 1768 года априля 21 д. на священномученика Иануария в протопопа

лохвицького преосвященным Арсенієм, митрополитом киевским, произведен был. Будучи ж он и протопопом, діла духовной консисторії писаря исправлял. А потом по указу из святїйшаго синода сентября от 10 дня 1768 года о опредїленїи во всїх консисторїях для присутствїя из протопопов или из священников достойных к той должности он, протопоп, Иаков того 1768 года октября 17 д. опредїлен в духовной консисторїи присутствующим с тїм, чтоб он и діла, должности писарской надлежащие, по прежнему исправлял и над канцеляріею о добром в оной порядкї и о скорїйшем и порядком діл производенїи смотрение имїл. За что и награждение получают таковое, которое и до толь он получал определено. [...]

1769 фев[раля] 5.

Иеродиакон Кирилл Тарловский, вступивший на мїсто иеромонаха Мойсея Нестеровича в должность консисториского писаря, родился 1740 года марта 11 дня в малороссийском городї Козелцї на предмїской слободки от родителей благочестивых, отца тамошнїй же предмїской Стониколаевской церкви иерея Максима Тарловского и матери Анастасїи Алексїенковой Крупянской, крещен и миропомазан в той же церкві, причем имя ему дано Григорїй. 1742 же года ноября с 30 на 1 декабря числ с тїх его родителей отец по долгой бывшей ломной в ногах и в головї его болїзни умре и погребен соборнїи внутр означенной Николаевской церкви, а он, Григорїй, с матерью в живых остались. На шестом же от рождения своего году он, Григорїй, отдан в научение русской грамотї и толико в том успїл, яко всїх тогда с ним обучающихся сверстников своїх ко удивленїю многим превзошел, ибо не окончился и один год как он всї книги по обникновенїю малороссийском для обучения маловозрастных дїтей употребляемыя, начав от грамматики, часослов, псалтир и осмогласник дїйствительно изучил. По изученїи же на книгах читать, взят он, Григорїй, в Киев родним дядею его Андреем Крупянским в то время в академии киевской школы риторики обучающимся, от оногo и руководствован писать. Когда же оной дядя его отлучился из той академии в Глухов в генеральную канцелярію, то и он, Григорїй, принужден остатся по прежнему с матерью. Но чтоб ему, Григорїю, в праздности лїт дїтских не проживать, отдан он в полковую, что в Козелце канцелярію. А в 753 году по желанїю его отправлен в киевскую академию к обученїю латинского языка, которогo начатки ему, Григорїю, пред тїм по бытности его в дому довільно показаны. И того 753 года октября во 26 день вступил он тоей академии в школу, аналогїю проходил безотлучно прочне школы и риторику, которой и учился первуй год, причем еврейского, греческого и нїмецкого языков почасты обучался. А 1759 года генваря 8 дня по поданому от него доношенїю в число обрїтающихся в канцеляріи духовной консисторїи служителей принят и для обучения діл первые опредїлен копїїстом в киевское повьтїе потом в протокол, а за отлучкою бывшаго в то время канцеляриста Алексея Кулаковского имїл он в содержанїи своем всї до протоколу касающиеся діла. В маї же мсцї 1760 года по прошенїю его переведен он в катедральную кантору к ділам. Потом возимїл крайнее желанїе монашествовать, из оной кантори отлучился и по предводителству случившися тогда заграничных монахов он, Григорїй, выведен из области полской в украинскїй к епархїи Киевской принадлежащей Свто-Онуфреевскїй пустинный монастырь, в которм по желанїю его и по прошенїю того монастыря игуменом Ефремом Быковским по надлежащему в монашество 1761 года июля 31 пострижен и преименован из Григорїя Герасимом. А в 762 году в мїсяцї сентябрїи не пожелав болїе тамо жить по причинїи полских неспокойств, с відома оногo игумена вышел он в Россїю и пожив в Нїжинском Благовїщенском монастырї по бытности в то время тамошнего архимандрита Иосифа Миткевича ему свойственногo 1763 году генваря средних числ отправился он, Герасим, с показанним архимандритом Миткевичем в Білагород к родному оногo архимандрита брату білагородскому преосвященному епископу Иосифу Миткевичу, которм он, Кирилл, принят и того ж 763 года генваря 19 д. во дїякона рукоположен, причем из Герасима наименован Кириллом, с якогo времени он, Кирилл, и находился в Білагородї при оном преосвященном митрополитї, а за измртвїем того преосвященногo с відома тогда в білагородской консисторїи присутствовавших архимандритов Червака и Владимира, которїе

оба нині епархії Чернігівської в Каташинском Успенском монастирі знаходяться, прибув в Ніжин в тамошній монастирь к вышепоказанному архимандриту Иосифу и пожил при оном чрез нісколко времени по его совіту отправился в Чернігов. За прибытием к черниговскому преосвященному Кириллу принят и определён в число его преосвященства диаконов причём с его приказания начал паки обучаться латынского языка и греческого, вслѣдствие чего риторики год сзалишком, философії ж два годы обучался. Потом был греческого языка, також латинской грамматики и синтаксими учителем. При сем же том и в сказиванії проповідей труждался. А 1767 года по прошению его, Кирилла, с данным за рукою оного преосвященного Кирилла атестатом отпущен в Киевскую Академию для слушания священной богословії. За прибытием его, Кирилла, по поданному преосвященному митрополиту киевскому Арсенію от него доношению дозволено ему указом из духовной киевской консисторії имѣть пребывание в Киевобратском училищном монастирі при диаконском служеніи и обучался оной богословії с какова года он тамо находился, обучаясь богословії и французскому языку. 1769 же года февраля 5 дня определён он к ділам в канцелярії духовной консисторії для определения его въпредь по усмотренію при духовной консисторії писарем и определено ему докладать діла в духовной консисторії по двом повітям, по Киевскому и Ніжинскому. А по другим двом повітям: Полтавскому и Лубенскому докладать діла реенту Василю Самойловичу. А в ту должность он, иеродиакон Кирилл, вступил по приведеніи к присяги того ж февраля 10 дня, в яком званіи будучи назначено ему получать из канцелярских денег на місяц по 1 р. и 50 копеек.

Потом он, иеродиакон Кирилл, того ж 1769 года июня 7 дня рукоположен преосвященным митрополитом Павлом во иеромонахи. Октября же 17 дня того ж года по доношению его определено ему, Кириллу, получать против реента на мсць денег 2 рубли 50 копеек».

(НБУВ. – IP. – Ф. 312. – № 430/656. – С. – Т.1. – Тогочасна копія)

№ 53

1780, березня 15 (4). – Борзна (?). – Купча.

«Тысяча сімсот вісімдесятого года марта четвертого числа.

Я, нижеподписавшийся, всякому суду и праву кому нині тепер и в потомние часы о сем відаты надлежатимет будет сым моім добровольным уступным купчим записом обявляю, что имів до сего в спокойном моем владеніи ні в чем ні с кем не спорное и никому пред продажею, закладом и никакими другими зділками не заведенное, но собственное мое до старости мні по наследству от отца моего жителя борзенского Семена Ніжинця поле на четыре дні в дачах борзенских в Веку(...)* дуброву положение свое иміющее, которому полю в сміжность з сторон 1-й гна сотника Владимира Забліи, 2-й козака борзенского Тимофія Яковенка, а з 3-й гна Кочубея посполитого Алексія Проскуры з доброй моей волі, а не с какого либо прынуждении, за совітом и согласиём жены, дітей и всіх родственных моіх близких и далеких, продал я, козак борзенский, Максиму Горкуші и Корнію (...)* за суму российской ходячей монеты сорок без совыгости, которым полем позволяю оным козакам Горкуші и Дейнеку как хотя владіти, продать, даровать и к своему наилучшему хозяйственному распоряженію обратить. А я себя, жену и дітей и всіх родственников своіх от того проданного мною поля вчно отдаляю, вышепоказанного числа денег сым квітуючи, выкупного себѣ права не оставляю. А все мое право и владеніе оным козакам Гаркуші и Дейнеці вливаю с таким прытом условием, что буды бы что с моей стороны до оного поля приискивался, то я оных на своем кошті защищать и охранять долженствую. В лутшее достовірне и твердость сия купчая кріпость в містечку Борзнѣ году, місця и числа вышписанных данна. На сей купчей кріпосты продащик и прыемщик всіх вышепоказанного челядника борзенский Степан Ніжинец своеручно при печати подписался

Дача сей купчей кріпосты сверил и во свидѣтельство подписался козак борзенский ны[...] Савицкий, Иван Жебелип, а вмѣсто их [...] руку прило[жил...].»

(НБУВ. – IP. – Ф. II. № 22914)

№ 54

1787, березня 3 (лютого 20). – Київ. – Аттестат Києво-Могилянської Академії студента Федора Панасенка.

«Объявитель сего наместничества Новгородско-северскаго уезда Глуховского села Щебер козака Игната Афанасьева сын Федор Афанасиев, находясь в киевской Академии с 1774 по сей 1787 год, обучался латинской грамматике, поэзии, риторике, философии и богословии год с успехом преизрядным, также французскому и еврейскому языкам, вел себя притом премногочестно, добропорядочно и ни в чем не подозрительно, к указной присяге в надлежащее время приведен, лет ему от роду двадцать восемь. А ныне по его желанию от той киевской Академии уволен, О чем ему, Афанасиеву, из оной сей аттестат дан, с которым должен он явиться в правление наместничества Новгородского.

Академии киевския ректор архимандрит Варлаам.

Академии киевския префект игумен Димитрий».

(Музей Національного університету «Києво-Могилянська Академія». – Оригінал)

В публикации представлены документы Самойловича и других старшин.

Ключевые слова: универсал, письмо, гетман, монастырь.

In publications presented documents of I.Samojlovych and pette officers.

Keywords: universal, sheet, hetman, monastery.

